МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Козацько-гетьманський період XVIII століття

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

РІВНЕ – 2008

УДК: 94(477) „17” (07)
ББК: 63.3 (4 Укр) 46 р
Д-90

Доброчинська В.А. Історія України. Козацько-гетьманський період XVIII століття. Навчальна програма. – Рівне: РДГУ, 2008. – 78 с.

Навчальна програма призначена для студентів за напрямом 6.020302 „Історія”.

Відповідальний за випуск:

Гайбонюк В.Д., кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України РДГУ

Рецензенти:

Заброварний Б.Й., кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри давньої та нової історії України Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Давидюк Р.П., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету.

Схвалено на засіданні кафедри історії України РДГУ (протокол № 1 від 2 вересня 2008р.)

Рекомендовано до друку історико-соціологічною секцією науково-методичної Ради РДГУ (протокол №.)

Друкується за рішенням науково-методичної Ради РДГУ (протокол №2 від 12 листопада 2008 р.)

© В. А. Доброчинська, 2008

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни 4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни 5

3. Структура залікового кредиту 7

4. Загальний зміст та навчальні елементи, що підлягають вивченню 9
   4.1. Нормативні навчальні елементи з модуля 1 9
   4.2. Нормативні навчальні елементи з модуля 2 25
   4.3. Нормативні навчальні елементи з модуля 3 36

5. Методи навчання 55

6. Шкала оцінювання 55

7. Методичне забезпечення 55

8. Структура кредитно-модульного оцінювання 56

9. Підсумковий контроль знань 57

10. Рекомендована література 62
    10.1. Основна 62
    10.2. Додаткова 67

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис дисципліни „Історія України”
Козацько-гетьманський період XVIII століття

Курс II Семестр 4	Напрям, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів Національних: ECTS: 3 Модулів: 3 Загальна кількість кредитів: 3 Загальна кількість годин: 108	0203 „Гуманітарні науки” Напрям 6.020302 „Історія” Бакалавр	Лекції: 40 год. Практичні заняття: 20 год. Самостійна робота: 40 год. Індивідуальна робота: 8 год. Вид конторолю: екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

„Історія України” є базовою дисципліною для студентів напряму „Історія”. Навчальний курс продовжує виклад історичних подій ранньої нової доби й охоплює козацько-гетьманський період XVIII ст.

Мета навчальної дисципліни – комплексний аналіз суспільно-політичного, соціально-економічного та культурного розвитку українських земель XVIII ст. в контексті світової історії.

Важлива увага звертається на вивчення діяльності та усвідомлення ролі найвизначніших політичних, військових і культурних діячів, які залишили помітний слід у вітчизняній історії.

Вивчення курсу дозволить майбутнім фахівцям-історикам використовувати історичні знання як загальнометодичну базу та застосовувати їх у науковій та практичній діяльності.

Для реалізації поставленої мети виокремлені ***завдання:***

- поглиблене вивчення історичного минулого України;
- з’ясування найістотніших закономірностей історичного розвитку та встановлення причинно-наслідкових зв’язків історичних подій;
- критичне осмислення та обґрунтування подій та діяльності історичних осіб;
- впровадження новітніх здобутків українських і зарубіжних істориків;
- синтез історіографічних надбань вчених різних історичних шкіл та періодів;
- формулювання власної обґрунтованої думки щодо історичних подій та явищ;
- формування національної свідомості та патріотичних переконань.

В результаті вивчення курсу студент повинен знати:

- перебіг суспільно-політичних подій в Україні XVIII ст.;
- державотворчу діяльність козацько-гетьманської еліти;

- особливості соціально-економічного та культурного
- розвитку українських земель;
- пам’ятні дати історії України XVIII ст.;
- біографічні відомості та діяльність видатних історичних осіб.

В результаті вивчення курсу студент повинен вміти:

- давати історичну оцінку подіям XVIII ст.;
- критично осмислювати наукові дослідження істориків різних періодів з проблем козацько-гетьманської доби;
- аналізувати політику російського абсолютизму щодо України;
- встановлювати причинно-наслідковий зв’язок історичних подій та явищ XVIII ст.;
- критично аналізувати документальні джерела козацько-гетьманського періоду XVIII ст.;
- визначати на карті історичні регіони України, геополітичні зміни та місця важливих історичних подій XVIII ст.;
- давати об’єктивну характеристику історичним постатям.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ
„Історія України”

МОДУЛЬ І. Козацько-гетьманський період XVIII століття				
Змістовий модуль І. Гетьманщина у 1708-1734 рр.				
Тема	**Лекції**	**Практ.**	**Сам. роб.**	**Інд.**
Тема 1-2. Перша українська політична еміграція. Гетьман Пилип Орлик (1709-1742).	4 год.	2 год.	2 год.	2 год.
Тема 3-4 . Гетьманування І. Скоропадського (1708-1722).	4 год.	2 год.	2 год.	
Тема 5. Наступ царизму на знищення автономії Гетьманщини (1722-1727).	2 год.		4 год.	
Тема 6. Гетьманування Данила Апостола (1727-1734).	2 год.	2 год.	4 год.	
Кількість годин за І модулем	**12 год.**	**6 год.**	**12 год.**	**2 год.**
Змістовий модуль ІІ. Лівобережна Україна у 1734-1764 рр.				
Тема 7. Правління гетьманського уряду (1734-1750).	2 год.		2 год.	
Тема 8. Нова (Підпільненська) Січ (1734-1775).	2 год.	2 год.	4 год.	
Тема 9. Культурна спадщина України першої половини XVIII ст.	2 год.	2 год.		
Тема 10. Кирило Розумовський – останній гетьман України.	2 год.		4 год.	2 год.
Кількість годин за ІІ модулем	**8 год.**	**4 год.**	**10 год.**	**2 год.**

Змістовий модуль ІІІ. Правобережна Україна, Гетьманщина, Слобідська Україна, Південна Україна та Крим до кінця XVIII ст.				
Тема 11-12. Гайдамацький рух. Коліївщина.	4 год.	2 год.	2 год.	
Тема 13. Слобідська Україна у XVIII ст.	2 год.		2 год.	2 год.
Тема 14-15. Ліквідація гетьманства та Запорозької Січі.	4 год.	2 год.	2 год.	
Тема 16. Кримське ханство у XVIII ст.	2 год.		4 год.	
Тема 17-18. Соціально-економічний розвиток України XVIII ст.	4 год.	2 год.	2 год.	
Тема 19. Духовно-релігійне життя в Україні у XVIII ст.	2 год.	2 год.	4 год.	
Тема 20. Культурний розвиток України II пол. XVIII ст.	2 год.	2 год.	2 год.	2 год
Кількість годин за ІІІ модулем	**20год.**	**10 год.**	**18 год.**	**4 год.**
Всього годин	**40 год.**	**20 год.**	**40 год**	**8 год.**
	108 год.			

4. ЗАГАЛЬНИЙ ЗМІСТ ТА НАВЧАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВИВЧЕННЮ

4.1. Нормативні навчальні елементи з модуля 1 (18 год.)

МОДУЛЬ 1 (32 год.) Гетьманщина у 1708–1734 рр.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Лекція 1-2. **Перша українська політична еміграція. Гетьман Пилип Орлик (1709–1742)**

1. Історіографія української еміграції першої пол. XVIII ст.
2. Еміграція І. Мазепи та його смерть. Мазепинці.
3. Життєвий шлях та діяльність гетьмана П. Орлика.
4. Конституція П. Орлика, її місце в історії політичної та правової думки.
5. Похід П. Орлика на Правобережну Україну. Прутський трактат.
6. Відносини П. Орлика і запорозького козацтва.
7. Поразка мазепинців.

Література

1. Борщак І., Мартель Р. Іван Мазепа: Життя й пориви великого гетьмана. – К.: Свенас, 1991. – 133 с.
2. Горобець В., Струкевич О. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVII-XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 22– 43.
3. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
4. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8. – с.
5. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
6. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – Т. 1. – 800 с.: іл.

7. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
8. Історія України / Керівник авт. кол. Ю. Зайцев. – Львів: Світ, 1996.– 488 с.
9. Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – 302 с.: іл.
10. Костомаров Н. И. Мазепа. – М.: Республика, 1992.– 335 с.
11. Кресін О. В. „Пакти й Конституції законів і вольностей Запорізького Війська...” 1710 р. // Український історичний журнал. – 2005. – № 2. – С. 192–203.
12. Кресін О.В. Політико-правова спадщина української політичної еміграції першої половини XVIII століття. – К., 2002.
13. Крип’якевич І. Історія України. – Львів: Світ, 1990. – 520 с.
14. Мельник Л. Гетьманщина першої чверті XVIII століття. – К., 1997.
15. Михальчук П. Термінологічний і хронологічний довідник з історії України.– Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 192 с.
16. Ольшаницький Т. В. Науково-дослідному інституту козацтва – п’ять років // Український історичний журнал. – 2003. – № 1. – С. 150–156.
17. Полонська-Василенко Н. Історія України.: У 2-х томах. Т.ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
18. Пріцак О. Конституція Пилипа Орлика // Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 рік. – К., 1994. – с.
19. Різниченко В. Пилип Орлик. (Гетьман-Емігрант). Його життє й діяльність. (З нагоди 175 роковин з часу його смерти). – Репринт. Вид. 1918 р. – К., 1991. – 48 с.
20. Смолій В., Степанков В. Українська державна ідея XVII-XVIII століть: проблеми формування, еволюції, реалізації. – К., 1997.
21. Смолка А. Соціально-економічна думка та політика в Україні XVII - початку XVIII ст. – К., 1996.

22. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
23. Субтельний О. Мазепинці. Український сепаратизм на початку XVIII ст. – К.: Либідь, 1994. – 240 с.
24. Ульяновський В. Пилип Орлик // Володарі гетьманської булави. – К., 1994. – С. 419– 498.
25. Чухліб Т. В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648–1714 рр. – К.: Арістей, 2005. – 640 с.
26. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3. – 556 с.
27. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.

Лекція 3-4. **Гетьманування Івана Скоропадського (1708–1722)**

1. Історіографія Гетьманщини першої чверті XVIII ст.
2. Життя та формуваня суспільно-політичних поглядів І. Скоропадського.
3. Обмеження української автономії. Решетилівські статті.
4. Політична та військова діяльність І. Скоропадського.
5. Взаємовідносини І. Скоропадського і запорожців.
6. Соціальний та економічний визиск населення Гетьманщини.
7. Наступ царизму на українську культуру.
8. Історична оцінка діяльності гетьмана І. Скоропадського.

Література

1. Горобець В., Струкевич О. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVII-XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 22– 43.
2. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
3. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.
4. Гуржій О. І. Іван Скоропадський. – К.: ВД „Альтернативи”, 2004. – 312 с.; іл.
5. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. II. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.

6. Крип'якевич І. Історія України. – Львів: Світ, 1990. – 520 с.
7. Мельник Л. Гетьманщина першої чверті XVIII століття. – К., 1997.
8. Полонська-Василенко Н. Історія України.: У 2-х томах. Т.ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
9. Смолій В., Степанков В. Українська державна ідея XVII-XVIII століть: проблеми формування, еволюції, реалізації. – К., 1997.
10. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
11. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3. – 556 с.

Лекція 5. Наступ царизму на знищення автономії Гетьманщини (1722–1727)

1. Історіографія Гетьманщини першої чверті XVIII ст.
2. Створення Малоросійської колегії: мета, склад та повноваження.
3. Боротьба наказного гетьмана П. Полуботка за відновлення прав козацтва:
   3.1. Віхи життєвого шляху П. Полуботка;
   3.2. Виконання гетьманських повноважень;
4. Рух козацької старшини за розширення автономії. Коломацькі чолобитні статті.
5. Діяльність Малоросійської колегії та її наслідки.

Література

1. Горобець В. Павло Полуботок / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 215 – 224.
2. Горобець В., Струкевич О. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVII-XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 22 – 43.
3. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
4. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.

5. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
6. Мельник Л. Гетьманщина першої чверті XVIII століття. – К., 1997.
7. Смолка А. Соціально-економічна думка та політика в Україні XVII – початку XVIII ст. – К., 1996.
8. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
9. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3. – 556 с.
10. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
11. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.
12. Костомаров Н. Павел Полуботок / Історичні постаті України: Іст. нариси: Зб. / Упоряд. та авт. вступ. сл. О. В. Болдирєв. – Одеса: Маяк, 1993. – С. 310–336.

***Лекція 6*. Гетьманування Данила Апостола (1727–1734)**

1. Історіографія Гетьманщини другої чверті XVIII ст.
2. Відновлення інституту гетьманату.
3. Військова та політична діяльність миргородського полковника Д. Апостола.
4. Державотворча діяльність гетьмана.
5. Історична оцінка гетьманування Д. Апостола.

Література

1. Герасименко Н. Данило Апостол / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 338–345.
2. Горобець В. Данило Апостол / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – С. 225 – 234.
3. Горобець В., Струкевич О. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVII-XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал.– 1997. – № 1.– С. 22– 43.

4. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996. – с.
5. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.
6. Пришляк В. Українська автономія і російський централізм на початку гетьманування Данила Апостола („Пункти статейні” про нужди Малоросії) та „Рішительні пункти” 1728 р. / II Міжн. наук. конгрес укр. іст. „Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”. Кам’янець-Подільський, 17–18 вересня 2003 р.: Доповіді та повідомлення: Редактори: Л. Винар, О. Завальнюк.– Кам’янець-Подільський; Київ; Нью-Йорк; Острог: Вид-во На УОА, 2007. – Т. 3. – С. 171 – 176.
7. Смолка А. Соціально-економічна думка та політика в Україні XVII – початку XVIII ст. – К., 1996.
8. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
9. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3. – 556 с.
10. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1. **Гетьманування Пилипа Орлика (1710–1742)**

1. Обрання П. Орлика гетьманом України.
2. Бендерська конституція 1710 р.: аналіз основних положень статей.
3. Політика полівасалітетної підлеглості П. Орлика 1710–1714 рр.:
   - 3.1 Шведська протекція;
   - 3.2 Причини, умови та наслідки співпраці П. Орлика і кримських татар;
   - 3.3 Укладання турецько-українського союзу та його крах;
   - 3.4 Пропольська орієнтація.
4. Діяльність гетьмана в 1714–1742 рр.
5. Поразка дипломатичних і військових планів гетьмана П. Орлика.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. Життя та діяльність Андрія Войнаровського на тлі епохи.
   Література до реферату: **1, 13, 16, 17**.
2. Дипломатична діяльність Григора Орлика.
   Література до повідомлення: **13, 17, 21, 22, 23**.

Література

1. Винар Любомир Роман. Андрій Войнаровський. Історичний нарис / Вибрані праці / Ред. В. Степанков, упоряд. А. Атаманенко. – Київ – Львів – Нью-Йорк – Париж, 2003. – С. 378 – 455.
2. Горобець В., Струкевич О. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVII-XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 22– 43.
3. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
4. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.

5. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
6. Кресін О. В. „Пакти й Конституції законів і вольностей Запорізького Війська...” 1710 р. // Український історичний журнал. – 2005. – № 2. – С. 192 – 203.
7. Кресін О. В. Політико-правова спадщина української політичної еміграції першої половини XVIII століття. – К., 2002.
8. Крип’якевич І. Історія України. – Львів: Світ, 1990. – 520 с.
9. Крупницький Б. Гетьман Пилип Орлик / Важкий шлях: перша половина XVIII ст. / Упоряд. і авт. передм. В. М. Горобець; Ред. кол. В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Україна, 2002. – С. 251 – 300.
10. Мельник Л. Гетьманщина першої чверті XVIII століття. – К., 1997.
11. Полонська-Василенко Н. Історія України.: У 2-х томах. Т. ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
12. Пріцак О. Конституція Пилипа Орлика // Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 рік. – К., 1994.
13. Різниченко В. Пилип Орлик.(Гетьман-Емігрант). Його життє й діяльність. (З нагоди 175 роковин з часу його смерти). – Репринт. Вид. 1918 р. – К., 1991. – 48 с.
14. Смолій В., Степанков В. Українська державна ідея XVII-XVIII століть: проблеми формування, еволюції, реалізації. – К., 1997.
15. Смолка А. Соціально-економічна думка та політика в Україні XVII – початку XVIII ст. – К., 1996.
16. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
17. Субтельний О. Мазепинці. Український сепаратизм на початку XVIII ст. – К.: Либідь, 1994. – 240 с.
18. Ульяновський В. Пилип Орлик // Володарі гетьманської булави. – К., 1994. – С. 419 – 498.
19. Чухліб Т. В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648–1714 рр. – К.: Арістей, 2005. – 640 с.

20. Чухліб Т. Пилип Орлик / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – С.193–202.
21. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3. – 556 с.
22. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
23. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.

Семінар 2. Кам'янська та Олешківська Січі – центри запорозького козацтва (1711–1734)

1. Причини змін адміністративно-військових центрів козацтва.
2. Військова організація Січі.
3. Військо Запорозьке Низове під татарською протекцією.
4. Економічний та військовий визиск українського козацтва.
5. Взаємини П. Орлика і запорожців.
6. Наростання проросійської орієнтація серед козацтва.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. Кошовий отаман Кость Гордієнко.
   Література до доповіді: **4, 5, 7, 8, 9, 10**.
2. Воєнне мистецтво запорозького козацтва.
   Література до повідомлення: **1, 4, 5, 6.**

Література

1. Апанович О. М. Збройні сили України першої половини XVIII ст. – Дніпропетровськ: Січ, 2004. – 229 с.
2. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
3. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.
4. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія", 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
5. Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія

українського війська (від княжих часів до 20-х років XX ст.). – Л.: Світ, 1992. – 712 с.
6. Козацькі Січі (нариси з історії українського козацтва XVI – XIX ст.). – К. – Запоріжжя. – 1998. – 252 с.
7. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т. II. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
8. Уривалкін М. О. Таємниці історії України (загадки, події, факти). – К.: КНТ, 2006. – 408 с.
9. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3. – 556 с.
10. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
11. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.
12. Ефименко А. Я. История украинского народа. – К.: Лыбидь, 1990. – 512 с.

***Семінар 3.* Державотворча діяльність Д. Апостола (1727–1734)**

1. Відновлення російським царизмом козацької інституції – Гетьманату.
2. Боротьба за розширення політичних прав Гетьманщини. „Пункти статейні про нужди Малоросії.”
3. „Рішительні пункти”. Аналіз основних положень:
   3.1. Реформування фінансового управління;
   3.2. Ревізія поземельного фонду. „Генеральне слідство про маєтності” (1729–1731);
   3.3. Розвиток вітчизняної торгівлі;
   3.4. Реорганізація судочинства. Кодифікація українського права.
4. Історичне значення гетьманування Д. Апостола.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. Політичний портрет Д. Апостола в творчій спадщині української діаспори.
   Література до реферату: **7, 8, 11**.

2. Роль козацької еліти в українському державотворенні.

Література до реферату: **2, 7, 8, 9, 10, 16.**

Література

1. Аркас М. Історія України-Русі. – К.: Вища шк., 1993. – 414 с.: іл.
2. Герасименко Н. Данило Апостол / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 338–345.
3. Герасименко Н. О. Данило Апостол – гетьман Лівобережної України (1927–1934) // Український історичний журнал. – 1992. – № 3. – С. 92– 102.
4. Горобець В. Данило Апостол / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – С. 225–234.
5. Горобець В., Струкевич О. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVП-XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 22– 43.
6. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
7. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.
8. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
9. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
10. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т.ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
11. Пришляк В. Українська автономія і російський централізм на початку гетьманування Данила Апостола („Пункти статейні” про нужди Малоросії) та „Рішительні пункти” 1728 р. / ІІ Міжн. наук. конгрес укр. іст. „Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”. Кам’янець-Подільський, 17–18 вересня 2003 р.: Доповіді та

повідомлення: Редактори: Л. Винар, О. Завальнюк. – Кам'янець-Подільський; Київ; Нью-Йорк; Острог: Вид-во На УОА, 2007. – Т. 3. – С. 171–176.
12. Смолка А. Соціально-економічна думка та політика в Україні XVII– початку XVIII ст. – К., 1996.
13. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
14. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3.– 556 с.
15. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
16. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗА МОДУЛЕМ 1

Контроль-колоквіум

1. Засади внутрішньої та зовнішньої політики гетьмана І. Скоропадського.
2. Політика російського царизму щодо Гетьманщини у період гетьманування І. Скоропадського.
3. Історіографія Гетьманщини першої чверті XVIII ст.
4. Політичні умови прийняття Конституції 1710 р. Аналіз статей.
5. Діяльність гетьмана П. Орлика.
6. Боротьба першої української політичної еміграції за визволення України.
7. Причини поразки та історичне значення руху мазепинців.
8. Історична думка української діаспори щодо першої української політичної еміграції.
9. Перша Малоросійська колегія, її мета та діяльність.
10. П. Полуботок – наказний гетьман України.
11. Боротьба П. Полуботка та козацької старшини за розширення прав Гетьманщини.
12. Відновлення інституту гетьманства. Д. Апостол.
13. Боротьба Д. Апостола за відновлення прав Гетьманщини.
14. Внутрішня політика гетьмана Д. Апостола.
15. Кам'янська та Олешківська Січі. Адміністративно-політичний устрій та військова організація.

Письмовий контроль

1. Розкрийте основні положення Бендерської конституції 1710 р., та її місце в історії політико-правової думки України.
2. Обґрунтуйте причини та наслідки першої української політичної еміграції поч. XVIII ст.
3. Проаналізуйте політичну діяльність гетьмана П. Орлика.
4. Розкрийте причини поразки мазепинців.
5. Проаналізуйте причини, хід та наслідки військового походу П. Орлика на Правобережну Україну 1711 р.
6. Обґрунтуйте полівасалітетну політику П. Орлика.
7. Проаналізуйте боротьбу І. Скоропадського та козацької старшини за розширення політичної автономії Гетьманщини. „Решетилівські статті".

8. Розкрийте взаємини І. Скоропадського і запорозького козацтва.
9. Визначте становище українського козацтва Кам'янської та Олешківської Січей під протекцією Кримського ханства.
10. Проаналізуйте діяльність та наслідки першої Малоросійської колегії в Україні.
11. Розкрийте боротьбу наказного гетьмана П. Полуботка та козацької старшини за розширення автономії Гетьманщини. Коломацькі статті.
12. Визначте причини відновлення царським урядом інституту гетьманства 1727 р.
13. Обґрунтуйте суспільно-політичні погляди миргородського полковника Д. Апостола.
14. Дайте історичну оцінку реформаторській діяльності гетьмана Д. Апостола.
15. Проаналізуйте основні положення та історичне значення „Рішительних пунктів" 1728 р.

Завдання для самостійної роботи

1. Проведіть біографічне дослідження історичних осіб

1. Апостол Данило (1654 – 1734);
2. Войнаровський Андрій (1689 – 1742);
3. Герцик Григорій (рр.н. і см. невід.);
4. Гордієнко Кость (? – 1733).
5. Лизогуб Яків (1675 – 1749);
6. Орлик Пилип (1672 – 1742);
7. Полуботок Павло (1660 – 1724);
8. Скоропадський Іван (1646 – 1722);

2. Дайте пояснення історичним термінам та поняттям

1. Компанійський полк;
2. Малоросійський приказ;
3. Малоросійська колегія;
4. Наказний гетьман;
5. Резидент;
6. Сердюцький полк;
7. Синод або Духовна колегія.

Література

1. Довідник з історії України (А – Я): Посібн. Для серед. Загальноосв. Навч. зал. / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., дооп. І доповн. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
2. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2003. – Т. 1: А – В. – 2003. – 688 с.: іл.
3. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2004. – Т. 2: Г – Д. – 2004. – 528 с.: іл.
4. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2005. – Т. 3: Е – Й. – 2005. – 672 с.: іл.
5. Енциклопедія історії України: У 8 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2007. – Т. 4: Ка – Ком. – 2007. – 528 с.: іл.
6. Ілюстрована енциклопедія історії України в трьох томах. – К.: Спалах, 2004. – Т. 1: (від найдавнішого часу до кінця 18 ст.). – 216 с.: іл.
7. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – Т. 1. – 800 с.: іл.
8. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
9. Короткий довідник з історії України / І. Ф. Курас, М. О. Багмет, І. І. Федьков та ін. – К.: Вища шк.., 1994. – 255 с.
10. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем’єр, 2002. – 568 с.: іл.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Теми рефератів, статей, тез

1. Українсько-російські відносини в першій третині XVIII ст.
2. Українсько-шведські політичні відносини першої третини XVIII ст.
3. Петрівський терор в Україні після Полтавської битви.

4. Політична діяльність П. Орлика в еміграції (1710–1742).
5. Віхи життя та діяльності А. Войнаровського.
6. Формування суспільно-політичних поглядів І. Скоропадського.
7. Державницька політика гетьмана І. Скоропадського.
8. Оцінка діяльності гетьмана І. Скоропадського у працях вітчизняних істориків.
9. Політичний портрет кошового отамана К. Гордієнка.
10. П. Полуботок – представник політичної еліти України XVIII ст.
11. Політичний портрет миргородського полковника Д. Апостола.
12. Відродження автономії Гетьманщини Д. Апостолом.
13. Соціально-політичний розвиток Гетьманщини за періоду гетьманування Д. Апостола (1727 – 1734).
14. Козацькі літописи – визначне явище історичної літератури кін. XVII – поч. XVIII ст.
15. Збройні сили України в першій третині XVIII ст.

4.2. Нормативні навчальні елементи з модуля 2 (12 год.)

МОДУЛЬ 2 (24 год.) Лівобережна Україна у 1734–1764 рр.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

***Лекція 7.* Правління гетьманського уряду (1734–1750)**

1. Історіографія Гетьманщини другої чверті XVIII ст.
2. Призначення Правління гетьманського уряду: склад і повноваження.
3. Стратегічний наступ російського царизму на українську автономію.
4. Наслідки російсько-турецької війни для українського населення.
5. Політичне та економічне виснаження України.
6. Зміни в Україні за періоду царювання Єлизавети.

Література

1. Горобець В., Струкевич О. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVП-XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 22– 43.
2. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
3. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.
4. Смолка А. Соціально-економічна думка та політика в Україні XVII– початку XVIII ст. – К., 1996.
5. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
6. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
7. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.

***Лекція 8.* Нова (Підпільненська) Січ (1734–1775)**

1. Історіографія Нової Січі.
2. Заснування Нової Січі, політичний устрій та адміністративно-територіальна система.

3. Військова організація козацтва.
4. Запровадження паспортної системи.
5. Соціально-економічний розвиток Нової Січі.
6. Поглиблення диференціації козацтва. Соціальні заворушення.

Література

1. Апанович О. М. Збройні сили України першої половини XVIII ст. – Дніпропетровськ: Січ, 2004. – 229 с.
2. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
3. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.
4. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – Т. 1. – 800 с.: іл.
5. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
6. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем’єр, 2002. – 568 с.: іл.
7. Крип’якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років XX ст.). – Л.:Світ, 1992. – 712 с.
8. Козацькі Січі (нариси з історії українського козацтва XVI – XIX ст.). – К. – Запоріжжя. – 1998. – 252 с.
9. Синяк І. Директивно-розпорядча документація Війська Запорозького доби Нової Січі // „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (Рівне, 10-11 грудня 2008 р.): Інститут історії України НАН України, Рівненський державний гуманітарний університет. – С. 13-20.
10. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т. ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
11. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3. – 556 с.
12. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.

Лекція 9. **Культурна спадщина України першої половини XVIII ст.**

1. Історіографія розвитку культури України першої половини XVIII ст.
2. Особливості культурного поступу першої половини XVIII ст.
3. Формування мережі освітніх закладів:
   3.1. Початкове шкільництво;
   3.2. Колегіуми;
   3.3 Києво-Могилянська академія.
4. Розвиток літератури.
5. Архітектура.
6. Образотворче мистецтво.

Література

1. Войцехівська І. Феофан Прокопович / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 354–359.
2. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
3. Дорошенко Д. Історія України. – К.: Освіта, 1993. – 238 с.: іл.
4. Кагамлик С. Р. Роль Київської Академії в зміцненні культурно-освітніх зв'язків українських земель у XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1991. – № 3. – С. 55– 62.
5. Матях В. Феофан Прокопович / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 203–214.
6. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. – К, 1992. – 141 с.: іл.
7. Панашенко В. Григорій Сковорода / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 377–381.
8. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т.ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.

9. Струкевич О. Григорій Сковорода / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 261 – 268.
10. Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. – К.: Вид. дім „КМ Академія”, 2003. – 184 с.: іл.

Лекція 10. **Кирило Розумовський – останній гетьман України**

1. Історіографія Гетьманщини другої половини XVIII ст.
2. Відродження інституту гетьманства. Вибори гетьмана.
3. Зміцнення політичної автономії Гетьманщини.
4. Реформування судочинства.
5. Наступ російського царизму на українську державність
6. Усунення К. Розумовського від влади. Ліквідація гетьманства.

Література

1. Горобець В., Струкевич О. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVП-XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 22 – 43.
2. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.
3. Панашенко В. Кирило Розумовський / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін.– К.: Україна, 1993. – С. 366–371.
4. Субтельний О. Україна: історія.– К.: Либідь, 1992. – 512 с.
5. Струкевич О. Кирило Розумовський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 251 – 260.
6. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
7. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

***Семінар 4.* Збройні сили України XVIII ст.**

1. Організаційна та функціональна структура козацького війська:
   2.1. Гетьманщини;
   2.2. Запорозької Січі;
   2.3. Слобідської України.
3. Озброєння українського козацтва.
4. Тактика збройної боротьби козацького війська.
5. Військові атрибути козацтва.
6. Козацьке обмундирування.
7. Ліквідація Українських збройних сил.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. Розвиток жолдацьких формувань у Гетьманщині XVIII ст.
   Література до реферату: **4, 7, 8.**
2. Реформування козацького війська К. Розумовським.
   Література до повідомлення: **4, 5, 6, 7, 9, 12, 13**.

Література

1. Апанович О. М. Збройні сили України першої половини XVIII ст. – Дніпропетровськ: Січ, 2004. – 229 с.
2. Кащенко А. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове. – Дніпропетровськ „Січ”. – 2001. – 493 с.
3. Козацтво, народжене на Одещині: [Зб.] / Авт. упоряд. О. С. Олійників: Одеса: Маяк, 2001. – 150 с.
4. Крип’якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років XX ст.). – Л.: Світ, 1992. – 712 с.
5. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т.ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
6. Путро О. І. Гетьман України Кирило Розумовський (нові штрихи до соціально-політичного портрета) // Український історичний журнал. – 2002. – № 5. – С. 105 – 118.
7. Сокирко О. Г. Жолдацькі формування в Гетьманщині

1669–1765 рр. // Український історичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 64–77.
8. Сокирко О. Муштрові статути Гетьманського війська 1765 р. // Київська старовина. – 2005. – № 5. – С. 67 – 81.
9. Сокирко О. „Малоросійська ручниця” і переозброєння козацького війська 1728 – 1750 рр. // Київська старовина. – 2005. – № 6. – С. 3 – 12.
10. Стороженко Збройні сили України від останньої третини XVII – до кінця XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1998. – № 1. – С. 87 – 93.
11. Струкевич О. Кирило Розумовський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 251–260.
12. Тоїчкін Д. В. Козацькі шаблі в зображувальних джерелах України XVII-XVIII ст. // Український історичний журнал. – 2005. – № 1. – С. 180 – 191.
13. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3.– 556 с.
14. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
15. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.

Семінар 5. **Києво-Могилянська академія – центр інтелектуального життя України XVIII ст.**

1. Піднесення освітнього закладу в І пол. XVIII ст.
2. Трансформація системи навчання.
3. Наукова діяльність Ф. Прокоповича.
4. Розвиток наукових знань.
5 Розквіт української філософської думки.
6 Реорганізація навчального осередку в ІІ пол. XVIII ст.
7 Занепад Києво-Могилянської академії.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. Внесок Ф. Прокоповича у розвиток культури Російської імперії.
   Література до повідомлення: **1, 5, 6, 10**.
2. Філософська система Г. Сковороди.

Література для доповіді : **7, 9, 10**.

3. Міжнародні зв'язки Києво-Могилянської академії у XVIII ст.

Література до реферату: **4, 6, 10.**

Література

1. Войцехівська І. Феофан Прокопович / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 354 – 359.
2. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
3. Дорошенко Д. Історія України. – К.: Освіта, 1993. – 238 с.: іл.
4. Кагамлик С. Р. Роль Київської Академії в зміцненні культурно-освітніх зв'язків українських земель у XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1991. – № 3. – С. 55– 62.
5. Матях В. Феофан Прокопович / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 203–214.
6. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. – К, 1992. – 141 с.: іл.
7. Панашенко В. Григорій Сковорода / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 377–381.
8. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т.ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
9. Струкевич О. Григорій Сковорода / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 261–268.
10. Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. – К.: Вид. дім „КМ Академія", 2003. – 184 с.: іл.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗА МОДУЛЕМ 2

Контроль-колоквіум

1. Наступ царату на українську автономію. „Правління гетьманського уряду”.
2. Наслідки діяльності „Правління гетьманського уряду” на Лівобережжі.
3. Підрив продуктивних сил Гетьманщини в результаті російсько-турецької війни 1735-1739 рр.
4. Заснування та адміністративно-територіальна система Нової (Підпільненської) Січі.
5. Політика російського уряду щодо українського козацтва.
6. Організаційні та функціональні засади козацького війська Гетьманщини та Слобідської України.
7. Організаційні та функціональні засади козацького війська Запорізької Січі.
8. Історіографія Нової Січі.
9. Культурна спадщина першої половини XVIII ст.
10. Досягнення архітектури та образотворчого мистецтва першої половини XVIII ст.
11. Розвиток Києво-Могилянської академії у першій половині XVIII ст.
12. Відродження інституту гетьманства. К. Розумовський.
13. Державотворча діяльність гетьмана К. Розумовського.
14. Ліквідація гетьманства 1764 р. Історичне значення.
15. Історіографія життя та діяльності К. Розумовського.

Письмовий контроль

1. Розкрийте діяльність та наслідки „Правління гетьманського уряду” в Гетьманщині.
2. Порівняйте російську політику щодо України у період царювання Анни Іоанівни та Єлизавети Петрівни.
3. Визначте причини скорочення російським урядом реєстру козацького війська 1735 р.
4. Обґрунтуйте участь козацького війська у російсько-турецькій війні 1735-1739 рр. та її наслідки для населення України.
5. Визначте причини створення Нової Січі та її адміністративно-територіальну систему.

6. Обґрунтуйте основні риси соціально-економічного розвитку Нової (Підпільненської) Січі.
7. Проаналізуйте причини соціальних конфліктів у Новій Січі.
8. Розкрийте особливості культурного розвитку України першої половини XVIII ст.
9. Проаналізуйте систему освіти першої половини XVIII ст.
10. Обґрунтуйте культурну спадщину України першої половини XVIII ст.
11. Визначте причини та наслідки відновлення гетьманства 1750 р.
12. Проаналізуйте формування суспільно-політичних поглядів К. Розумовського.
13. Обґрунтуйте внутрішню політику гетьмана К. Розумовського.
14. Проаналізуйте політику російського царизму щодо української державності у період гетьманування К. Розумовського.
15. Визначте причини усунення гетьмана К. Розумовського від влади 1764 р.

Завдання для самостійної роботи

1. Проведіть біографічне дослідження історичних осіб

1. Величко Самійло (1670 – 1728);
2. Галик Алімпій (1685 – 1763);
3. Грабянка Григорій (? – 1738);
4. Максимович Іван (1679 – 1745);
5. Прокопович Феофан (1681 – 1736);
6. Розумовський Кирило (1728 – 1803);
7. Розумовський Олексій (1709 – 1771);
8. Тарасевич Леонтій (1650 – 1710);
9. Тарасевич Олександр (1640 – 1727);
10. Туптало Дмитро (1651 – 1709);
11. Шедель Йоган Готфрід (1680 – 1752);
12. Стефан Яворський (1658 – 1722);

2. Дайте пояснення історичним термінам та поняттям

1. Булавничий;
2. Бунчужний;

3. Гармаш;
4. Гетьман;
5. Довбуш;
6. Жолдацьке військо;
7. Зимівник;
8. Козацьке бароко;
9. Канонір;
10. Кантаржей;
11. Канцелярист;
12. Колегіум;
13. Кошовий отаман;
14. Кошовий осавул;
15. Курінний отаман;
16. Обозний;
17. Паланка;
18. Перначник;
19. Підосавул;
20. Товмач;
21. Хорунжий;
22. Хурлет;
23. Шафар.

Література

1. Довідник з історії України (А – Я): Посібн. Для серед. Загальноосв. Навч. зал. / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., дооп. І доповн. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
2. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2003. – Т. 1: А – В. – 2003. – 688 с.: іл.
3. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2004. – Т. 2: Г – Д. – 2004. – 528 с.: іл.
4. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2005. – Т. 3: Е – Й. – 2005. – 672 с.: іл.
5. Енциклопедія історії України: У 8 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2007. – Т. 4: Ка – Ком. – 2007. – 528 с.: іл.

6. Ілюстрована енциклопедія історії України в трьох томах. – К.: Спалах, 2004. – Т. 1: (від найдавнішого часу до кінця 18 ст.). – 216 с.: іл.
7. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – Т. 1. – 800 с.: іл.
8. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
9. Короткий довідник з історії України / І. Ф. Курас, М. О. Багмет, І. І. Федьков та ін. – К.: Вища шк.., 1994. – 255 с.
10. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем’єр, 2002. – 568 с.: іл.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Теми рефератів, статей, тез

1. Мілітаризація економіки Гетьманщини та Слобожанщини у період російсько-турецьких воєнних кампаній.
2. Козацька старшина Нової (Підпільненської) Січі (1734 – 1775).
3. Паспортна система Нової Січі (1734 – 1775).
4. Економічний розвиток Нової Січі.
5. Зброя та одяг українського козацтва XVIII ст.
6. Культурницька політика українських гетьманів XVIII ст.
7. Роль Києво-Могилянської академії у суспільному житті України.
8. Видатні діячі суспільно-політичного та культурного життя України – вихованці Києво-Могилянської академії.
9. Внесок Ф. Прокоповича у скарбницю культурного розвитку Росії.
10. Історична думка козацької старшини першої половини XVIII ст.
11. Розвиток літератури у першій половині XVIII ст.
12. Державотворча діяльність останнього гетьмана України – К. Розумовського.
13. Військова реформа К. Розумовського.
14. К. Розумовський – президент Російської академії наук.
15. Оцінка діяльності К. Розумовського у вітчизняній та зарубіжній історичній думці.

4.3. Нормативні навчальні елементи з модуля 3 (30 год.)

МОДУЛЬ 3 (52 год.) Правобережна Україна, Гетьманщина, Слобідська Україна, Південна Україна та Крим до кінця XVIII ст.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

***Лекція 11-12*. Гайдамацький рух. Коліївщина.**

1. Історіографія гайдамацького руху.
2. Суспільно-політичний розвиток Правобережної України першої третини XVIII ст.
3. Причини, форми боротьби, мета та наслідки гайдамацького руху:
   3.1. Перебіг повстання 1734 р.;
   3.2. Розгортання гайдамацького руху 1750 р.
4. Посилення національно-релігійного гніту. Барська конфедерація.
5. Коліївщина:
   5.1. Підготовка повстання. Діяльність Мелхіседека Значко-Яворського;
   5.2. Розгортання гайдамацького руху.
6. Наслідки та історичне значення гайдамацького руху.

Література

1. Антонович В. Б. Уманский сотник Иван Гонта (1768 г.) // Український історичний журнал. – 1996. – № 3. – С. 151–154.
2. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
3. Історія України / Керівник авт. кол. Ю. Зайцев. – Львів: Світ, 1996. – 488 с.
4. Коліївщина.1768. Матеріали ювілейної наукової сесії, присвяченої 200-річчю повстання. – К.: Наук. думка, 1970. – 185 с.
5. Колотило Т. Гайдамацька Коліївщина і Шевченкова поема: урок історії українського народу XVIII ст. та його тлумачення // Київська старовина. – 2005.– № 2. – С. 75 – 80.

6. Ластовський В. Оцінка діяльності ігумена М. Значко-Яворського в історіографії // Український історичний журнал. – 2004. – № 12. – С. 43 – 54.
7. Ластовський В. В. Історія православної церкви в Україні наприкінці XVII – у XVIII ст.: історіографічні аспекти: Монографія. – Логос, 2006. – 278 с.
8. Матях В. Мелхиседек Значко-Яворський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 243 – 250.
9. Ричка В. М. Гонта і уманська бійня 1768 р. в оцінці В. Б. Антоновича // Український історичний журнал. – 1993. – № 9. – С. 71.
10. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т.ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
11. Смолій В. А. Деякі дискусійні питання історії Коліївщини (1768 р.). // Український історичний журнал. – 1993. – № 10. – С. 21 – 28.
12. Смолій В. А. Максим Залізняк // Український історичний журнал. – 1990. – № 3. – С. 96 – 106.

***Лекція 13.* Слобідська Україна у XVIII ст.**

1. Історіографія Слобідської України XVIII ст.
2. Політичний устрій та адміністративно-територіальна система.
3. Соціальна структура населення краю.
4. Військова служба козацтва.
5. Соціально-економічний розвиток Слобожанщини.
6. Політика російського уряду щодо слобідського козацтва XVIII ст.

Література

1. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.
2. Гуржій О. І. Купецький стан на Лівобережній і Слобідській Україні в другій половині XVII – XVIII ст.: проблеми становлення та розвитку // Український історичний журнал. – 2004. – № 3. – С. 3 – 21.

3. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
4. Маслійчук В. „Шляхетськість” Слобідсько-Української козацької старшини другої половини XVII – XVIII століть (ономастика, геральдика, генеалогія) // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. CCXL. – Л., 2000. – С. 236 – 246.
5. Маслійчук В. Козацька старшина слобідських полків XVII – XVIII ст.: „Родинний клан” та досягнення соціального статусу // Київська старовина. – 2003. – № 1. – С. 42 – 58.
6. Панашенко В. В. Полкове управління в Україні (середина XVII – XVIII ст.). – К., 1997. – 74 с.

***Лекція 14-15*. Ліквідація гетьманства та Запорозької Січі.**

1. Історіографія Гетьманщини та Запорозької Січі ІІ пол. XVIII ст.
2. Діяльність Другої Малоросійської колегії.
3. Участь козацтва в російсько-турецькій війні 1768–1774 рр.
4. Зруйнування царськими військами Запорозької Січі:
   4.1. Причини ліквідації козацької республіки;
   4.2. Хід військової операції;
   4.3. П. Калнишевський – останній кошовий отаман.
5. Ліквідація адміністративно-територіального та козацького устрою в Україні.

Література

1. Горобець В. М., Струкевич О. К. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVII-XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 22 – 42.
2. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999.– Т. 8.
3. Кащенко А. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове. – Дніпропетровськ „Січ”. – 2001. – 493 с.
4. Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини. 1760-1830. – К.: Основи, 1996. – 317 с.
5. Козацькі Січі (нариси з історії українського козацтва XVI – XIX ст.). – К.-Запоріжжя. – 1998. – 252 с.

6. Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років XX ст.). – Л.:Світ, 1992. – 712 с.
7. Олійник О. Л. Ще раз про причини ліквідації Запорозької Січі // Український історичний журнал. – 1992. – № 2. – С. 33 – 39.
8. Олійник О. Л. Про локалізацію запорозьких зимівників // Український історичний журнал. – 1992. – № 10-11. – С. 123 – 126.
9. Путро О. І. До питання про форми власності на землю українського козацтва // Український історичний журнал. – 1992. – № 2. – С. 64 – 69.
10. Стороженко Збройні сили України від останньої третини XVII – до кінця XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1998. – № 1. – С. 87 – 93.
11. Струкевич О. Петро Калнишевський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 269 – 276.
12. Струкевич О. К. Про остаточне знищення гетьманства на Україні та заснування другої Малоросійської колегії // Український історичний журнал. – 1993. – № 7-8. – С. 85 – 101.
13. Струкевич О. К. Україна-Гетьманщина та Російська імперія протягом 50-80-х рр. XVIII ст. (політико-адміністративний аспект проблеми). – К.: Інститут історії України НАН України, 1996. – 100 с.
14. Суховецький М. Зруйнування Запорозької Січі й подальша доля запорожців / Запорожці: До історії козацької культури / Упорядк. тексту, передм. І. Кравченка. – К.: Мистецтво, 1993. – С. 155 – 166.
15. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3. – 556 с.
16. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.– К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.
17. Новицкий Я. П. Народная память о Запорожье: Предания и рассказы собранные в Екатеринославщине. 1875-1905 гг. – Рига: Спридитис, 1990. – 118 с.

Лекція 16. **Кримське ханство у XVIII ст.**

1. Історіографія Кримського ханату.
2. Політичний розвиток Кримського ханства XVIII ст.
3. Соціально-політична структура та розвиток економіки Кримського ханату.
4. Проголошення незалежності Кримського ханства від Туреччини.
5. Приєднання південних регіонів України та Криму до Російської імперії.

Література

1. Гнезділов О. Ф. Заселення російськими та українськими селянами Криму в кінці XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1987. – № 6. – С. 103 – 107.
2. Дюличев В. П. Рассказы по истории Крыма. – Симферополь „Бизнес-информ”, 1996. – 283 с.
3. Дюличев В. П. Крым. История в очерках. – Симферополь: „РуБин”, ЧП Бинькин, 2008. – 496 с.
4. Пилипенко С. М. Зовнішня торгівля Кримського ханства у 40-70-ті роки XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1996. – № 6. – С. 91 – 100.
5. Станіславський В. В. Запорозька Січ у політичних відносинах з Кримським ханством (початок XVIII ст.) // Український історичний журнал. – 1995. – № 6. – С. 3 – 21.
6. Уривалкін М. О. Таємниці історії України (загадки, події, факти). – К.: КНТ, 2006. – 408 с.
7. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.– К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.
8. Яремчук В. Д., Берверхий В. Б. Татари в Україні (історико-політологічний аспект) // Український історичний журнал. – 1994. – № 5.– С. 18 – 29.

Лекція 17-18. **Соціально-економічний розвиток України XVIII ст.**

1. Історіографія соціально-економічних відносин України XVIII.
2. Особливості розвитку економіки козацько-гетьманської доби:

2.1. Гетьманщини;
2.2. Слобожанщини;
2.3. Запорізької Січі;
2.4. Правобережжя.

3. Розвиток внутрішньої та зовнішньої торгівлі.
4. Торговельні комунікації та митна система.
5. Інтеграція господарства українських земель до складу Російської імперії.

Література

1. Гуржій О. І. Купецький стан на Лівобережній і Слобідській Україні в другій половині XVII – XVIII ст.: проблеми становлення та розвитку // Український історичний журнал. – 2004. – № 3. – С. 3– 21.
2. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія світу і України. – К., 1997. – 480 с.
3. Ліцоєва О. Офіційні та неофіційні митні тарифи Гетьманщини першої половини XVIII ст. // Київська старовина. – 2003. – № 4. – С. 88 – 96.
4. Олійник О. Л. Про локалізацію запорозьких зимівників // Український історичний журнал. – 1992. – № 10-11. – С. 123 – 126.
5. Попельницька О. Найбільші землевласники і підприємці київського Подолу XVII – XVIII ст.: історико-топографічний та генеалогічний аспекти // Київська старовина. – 2002. – № 3. – С. 3 – 31.
6. Пришляк В. До питання про торговельні комунікації і митні системи українських земель першої половини XVIII століття // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. CCXL. – Л., 2000. – С. 377 – 395.
7. Путро О. І. До питання про форми власності на землю українського козацтва // Український історичний журнал. – 1992. – № 2. – С. 64 – 69.
8. Сироткін В. М. Общинні поземельні відносини у звичаєвому праві Лівобережної України (друга половина XVII – XVIII ст.) // Український історичний журнал. – 1987. – № 6. – С. 111 – 119.

Лекція 19. **Духовно-релігійне життя в Україні у XVIII ст.**

1. Історіографія церковного життя XVIII ст.
2. Роль православної церкви в житті запорозького козацтва.
3. Українська православна церква у складі Російської церкви.
4. Становище православної церкви на Правобережній Україні.
5. Католицька та греко-католицька церква.
6. Роль та значення релігії у суспільно-політичному житті народу.

Література

1. Антонович В. Що принесла Україні унія: Стан української православної церкви від пол. XVII до кін. XVIII ст. – К., 1991. – 131 с.
2. Запорожці: До історії козацької культури / Упорядк. тексту, передм. І. Кравченка. – К.: Мистецтво, 1993. – 400 с.: іл.
3. Кузьмук О. Межигірський монастир і Запорозька Січ // Київська старовина. – 2003. – № 3. – С. 21 – 44.
4. Ластовський В. Оцінка діяльності ігумена М. Значко-Яворського в історіографії // Український історичний журнал. – 2004. – № 12. – С. 43 – 54.
5. Ластовський В. В. Історія православної церкви в Україні наприкінці XVII – у XVIII ст.: історіографічні аспекти: Монографія. – Логос, 2006. – 278 с.
6. Лиман І. І. Церква в духовному світі Запорозького козацтва. – Запоріжжя, 1997. – Вип. 2. – 61 с.
7. Матях В. Мелхиседек Значко-Яворський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 243 – 250.
8. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. – К, 1992. – 141 с.: іл.
9. Ситий І. Печатки вищих церковних інституцій і монастирів Східної України XVII – XVIII століть. Спроба опису // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. CCXL. – Л., 2000. – С. 278 – 283.

10. Шевченко О. М. Про підпорядкування Київської митрополії Московському патріархату наприкінці XVII ст. // Український історичний журнал. – 1994. – № 1.
11. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.– К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.

***Лекція 20*. Культурний розвиток України II пол. XVIII ст.**

1. Історіографія культурного розвою України II пол. XVIII ст.
2. Особливості культурного розвитку II пол. XVIII ст.
3. Освіта та наука. Києво-Могилянська академія.
4. Розквіт української філософської думки. Г. Сковорода.
5. Досягнення музичного мистецтва.
6. Архітектура та образотворче мистецтво.

Література

1. Даниш М. Українські студенти в Братиславському ліцеї у XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1991. – № 3. – С. 62 – 68.
2. Кагамлик С. Р. Роль Київської Академії в зміцненні культурно-освітніх зв'язків українських земель у XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1991. – № 3. – С. 55 – 62.
3. Мезько-Оглоблин О. Люди Старої України. – Острог-Нью Йорк, 2000.– 454 с.
4. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. – К, 1992. – 141 с.: іл.
5. Палієнко М. Григорій Полетика / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 374 – 377.
6. Самойленко С. Книжкові зібрання у Ніжині в XVII – XVIII ст. // Київська старовина. – 2002. – № 2. – С. 65 – 69.
7. Струкевич О. Полетики / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000.– С. 277 – 286.

8. Травкіна О. І. Чернігівський колегіум (до 300-річчя заснування) // Український історичний журнал. – 2000. – № 5. – С. 68–78; № 6. – С. 83 – 94.
9. Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. – К.: Вид. дім „КМ Академія”, 2003. – 184 с.: іл.
10. Яремченко Б. Дмитро Бортнянський / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 381 – 385.
11. Яремченко Б. Іван Григорович-Барський / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 385 – 387.
12. Яремченко Б. Дмитро Бортнянський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – С. 295–300.
13. Апанович Е. М. Рукописная светская книга XVIII в. на Украине: Ист. сб. – К.: Наук. думка, 1983. – 222 с.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

***Семінар 6.* Опришківський рух у Західній Україні XVIII ст.**

1. Суспільно-політичний розвиток Галичини, Закарпаття та Буковини у першій третині XVIII ст.
2. Виникнення, організаційні засади та форми боротьби опришків.
3. Активізація діяльності опришків у 30-40-х рр. XVIII ст. Олекса Довбуш.
4. Розвиток опришківського руху в другій половині 40-60-х рр.
5. Придушення руху опришків та його значення.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. Олекса Довбуш – ватажок руху опришків.
   Література до повідомлення: **1, 2, 8, 9.**

Література

1. Гуржій О. Олекса Довбуш / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 235 – 242.
2. Грабовецький В. В. Олекса Довбуш. – Л., 1994.
3. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
4. Дорошенко Д. Історія України. – К.: Освіта, 1993. – 238 с.: іл.
5. Історія України / Керівник авт. кол. Ю. Зайцев. – Львів: Світ, 1996. – 488 с.
6. Крип’якевич І. Історія України. – Львів: Світ, 1990. – 520 с.
7. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
8. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
9. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.

***Семінар 7.* Ліквідація козацької республіки – Запорозької Січі**

1. Політичні та економічні причини ліквідації Запорозької Січі.

2. Знищення царськими військами Запорозької Січі.
3. Розформування козацького війська.
4. Розправа російського царизму над козацькою старшиною.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. Життєвий шлях та меценатська діяльність останнього кошового – П. Калнишевського.
   Література до реферату: **5, 8, 10, 11**.
2. Запорозьке козацтво поза межами Запорозьких Вольностей.
   Література до реферату: **2, 3, 10, 11.**

Література

1. Аркас М. Історія України-Русі. – К.: Вища шк., 1993. – 414 с.
2. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
3. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем’єр, 2002. – 568 с.: іл.
4. Запорожці: До історії козацької культури / Упорядк. тексту, передм. І. Кравченка. – К.: Мистецтво, 1993. – 400 с.: іл.
5. Олійник О. Л. Ще раз про причини ліквідації Запорозької Січі // Український історичний журнал. – 1992. – № 2. – С. 33 – 39.
6. Олійник О. Л. Про локалізацію запорозьких зимівників // Український історичний журнал. – 1992. – № 10-11. – С. 123 – 126.
7. Стороженко Збройні сили України від останньої третини XVII – до кінця XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1998. – № 1. – С. 87 – 93.
8. Струкевич О. Петро Калнишевський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 269 – 276.
9. Струкевич О. К. Україна-Гетьманщина та Російська імперія протягом 50-80-х рр. XVIII ст. (політико-адміністративний аспект проблеми). – К.: Інститут історії України НАН України, 1996. – 100 с.

10. Суховецький М. Зруйнування Запорозької Січі й подальша доля запорожців / Запорожці: До історії козацької культури / Упорядк. тексту, передм. І. Кравченка. – К.: Мистецтво, 1993. – С. 155 – 166.
11. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т.– К., 1993. – Т. 3. – 556 с.
12. Яворницький Д. І. Запорожжя в залишках старовини і переказах народу: Ч. І; Ч ІІ.– К., 1995. – 447 с.: іл.
13. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
14. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.
15. Новицкий Я. П. Народная память о Запорожье: Предания и рассказы собранные в Екатеринославщине. 1875-1905 гг. – Рига, 1990. – 118 с.

Семінар 8. **Південна Україна та Крим у другій половині XVIII ст.**

1. Колонізація південних українських земель Російською імперією. Виникнення нових міст.
2. Економічний розвиток півдня України та соціальна структура населення.
3. Політичний та соціально-економічний розвиток Кримського ханства.
4. Приєднання до Росії південних регіонів України та Криму.
5. Наслідки та історичне значення геополітичних змін в історії України.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. Історичні особливості виникнення міст на півдні України.
   Література до повідомлення: **2, 3, 6.**
2. Етнонаціональний склад населення південного регіону України у кінці XVIII ст.
   Література до реферату: **3, 4, 6, 8.**

Література

1. Гнезділов О. Ф. Заселення російськими та українськими

селянами Криму в кінці XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1987. – № 6. – С. 103 – 107.
2. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
3. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т.ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
4. Дюличев В. П. Рассказы по истории Крыма. – Симферополь „Бизнес-информ”, 1996. – 283 с.
5. Дюличев В. П. Крым. История в очерках. – Симферополь: „РуБин”, ЧП Бинькин, 2008. – 496 с.
6. Кулинич І. М. Як і коли з’явилися шведські колонії в Південній Україні // Український історичний журнал. – 1995. – № 1. – С. 118 – 121.
7. Пилипенко С. М. Зовнішня торгівля Кримського ханства у 40-70-ті роки XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1996. – № 6. – С. 91 – 100.
8. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
9. Уривалкін М. О. Таємниці історії України (загадки, події, факти). – К.: КНТ, 2006. – 408 с.
10. Прошлое и настоящее Одессы / Репринтное издание. – М.: Изд-во МАИ, 1991. – 48 с.

Семінар 9. **Українське козацтво в останній чверті XVIII ст.**

1. Заснування козаками Задунайської Січі.
2. Політичний та адміністративно-політичний устрій Задунайської Січі.
3. Перехід козаків під протекцію Австрії. Банатська Січ.
4. Участь козацтва в російсько-турецькій війні 1787-1791 рр. Створення Війська вірних козаків. Чорноморське козацьке військо.
5. Зруйнування турками Задунайської Січі. Становище українського козацтва.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. С. Білий, З. Чепіга – ватажки українського козацтва. *Література до повідомлення:* **1, 5, 6.**

2. Військова діяльність А. Головатого.
Література до реферату: **1, 2, 5.**

Література

1. Аркас М. Історія України-Русі. – К.: Вища шк., 1993. – 414 с.
2. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
3. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т.ІІ. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
4. Історія України / Керівник авт. кол. Ю. Зайцев. – Львів: Світ, 1996. – 488 с.
5. Козацтво, народжене на Одещині: [Зб.] / Авт. упоряд. О. С. Олійників: Одеса: Маяк, 2001. – 150 с.
6. Козацькі Січі (нариси з історії українського козацтва XVI – XIX ст.). – К.-Запоріжжя. – 1998. – 252 с.
7. Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років XX ст.). – Л.:Світ, 1992. – 712 с.
8. Стороженко Збройні сили України від останньої третини XVII – до кінця XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1998. – № 1. – С. 87 – 93.
9. Суховецький М. Зруйнування Запорозької Січі й подальша доля запорожців / Запорожці: До історії козацької культури / Упорядк. тексту, передм. І. Кравченка. – К.: Мистецтво, 1993. – С. 155 – 166.

Семінар 10. Суспільно-політичні ідеї української старшини кін. XVIII ст.

1. Інтеграція українських земель до складу Російської імперії.
2. Розвиток національної ідеї серед старшини в останній чверті XVIII ст.
3. Формування суспільно-політичних поглядів та патріотичних переконань В. Капніста.
4. Таємна місія В. Капніста до Прусії.

Теми рефератів, доповідей, повідомлень:

1. Літературна творчість В. Капніста.

Література до реферату: **1, 3, 4, 5.**

2. Суспільно-політичні погляди В. Полетики.
Література до повідомлення: **5, 7.**

Література

1. Дашкевич Я. Р. Василь Капніст – український політичний діяч // Український історичний журнал. – 1991. – № 7. – С. 78 – 82.
2. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
3. Єкельчик С. Василь Капніст / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 387 – 394.
4. Матях В. Василь Капніст / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – С. 287 – 294.
5. Мезько-Оглоблин О. Люди Старої України. – Острог-Нью Йорк, 2000.– 454 с.
6. Палієнко М. Григорій Полетика / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 374 – 377.
7. Струкевич О. Полетики / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000.– С. 277 – 286.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗА МОДУЛЕМ 3

Контроль-колоквіум

1. Політичний та економічний розвиток Правобережжя у першій третині XVIII ст.
2. Гайдамацький рух. Причини на наслідки.
3. Барська конфедерація. Коліївщина 1768 р.
4. Висвітлення Коліївщини у працях радянських і вітчизняних істориків.
5. Адміністративно-територіальна система та політичний устрій Слобідської України.
6. Соціально-економічний розвиток Слобожанщини.
7. Друга Малоросійська колегія. П. Румянцев.
8. Ліквідація козацького устрою на Слобожанщині.
9. Скасування російським царизмом адміністративно-територіального устрою Гетьманщини.
10. Ліквідація Запорозької Січі.
11. Соціально-політична структура Кримського ханства.
12. Включення Криму до складу Росії.
13. Особливості регіонального розвитку економіки укр. земель.
14. Культурне життя другої половини XVIII ст.
15. Духовне життя в Україні XVIII ст.

Письмовий контроль

1. Розкрийте суспільно-політичний розвиток Правобережної України першої третини XVIII ст.
2. Визначте причини, форми боротьби та історичне значення гайдамацького руху першої половини XVIII ст.
3. Обґрунтуйте причини створення та політику Барської конфедерації 1768 р.
4. Проаналізуйте причини, хід та наслідки Коліївщини.
5. Розкрийте роль та місце Мелхиседека Значко-Яворського у боротьбі за православ’я на Правобережній Україні.
6. Проаналізуйте діяльність М. Залізняка у національно-визвольному русі українського народу XVIII ст.
7. Визначте причини та історичне значення опришківського руху в Західній Україні XVIII ст.
8. Зробіть порівняльну характеристику політичного устрою та адміністративно-територіальної системи Гетьманщини та Слобожанщини XVIII ст.

9. Розкрийте основні риси соціально-економічного розвитку Слобідської України.
10. Проаналізуйте організаційну структуру козацького війська Гетьманщини, Запорозької Січі та Слобідської України.
11. Обґрунтуйте причини остаточного знищення гетьманства в Україні.
12. Визначте основні риси діяльності другої Малоросійської Колегії.
13. Розкрийте причини, хід та наслідки зруйнування російськими військами Запорозької Січі 1775 р.
14. Проаналізуйте ліквідацію російською владою автономного устрою Гетьманщини та Слобідської України.
15. Обґрунтуйте інтеграційні процеси в Україні у XVIII ст.

Завдання для самостійної роботи

1. Проведіть біографічне дослідження історичних осіб

1. Амбодик-Максимович Нестор (1743 – 1812);
2. Березовський Максим (1745 – 1777);
3. Бортнянський Дмитро (1751 – 1825);
4. Ведель Артемій (1772 ? – 1808);
5. Глоба Іван (? – 1791)
6. Головатий Антон (1744 – 1797);
7. Гонта Іван (? – 1768);
8. Григорович-Барський Іван (1743 – 1991);
9. Дівович Семен (? - ?);
10. Довбуш Олекса (1700 – 1745);
11. Долинський Лука (1745 – 1824);
12. Журба Андрій (? - 1768);
13. Залізняк Максим (поч. 40-х рр. – ?);
14. Значко-Яворський Мелхиседек (бл. 1716 – 1809);
15. Калнишевський Петро (1690 – 1803);
16. Капніст Василь (1757 – 1823);
17. Ковнір Степан (1695 – 1786);
18. Кониський Григорій (1717 – 1795);
19. Полетика Григорій (1725 – 1784);
20. Самойлович Данило (1744 – 1805)
21. Сковорода Григорій (1722 – 1794);
22. Чалий Сава (? - 1741);
23. Шагін Гірей II (1755 – 1787);

2. Дайте пояснення історичним термінам та поняттям

1. Бей;
2. Гродський суд;
3. Диван;
4. Евекта;
5. Земський суд;
6. Індукта;
7. Кадіаскер;
8. Каді;
9. Калга;
10. Капи-кулу;
11. Карабінерський полк;
12. Карач-бей;
13. Конфедерація;
14. Ландміліція;
15. Муедзин;
16. Мудериси.
17. Мулла;
18. Мурза;
19. Муфтій;
20. Нуреддин;
21. Опришок;
22. Підкоморський суд;
23. Пікінерський полк;
24. Пропінація.

Література

1. Довідник з історії України (А – Я): Посібн. Для серед. Загальноосв. Навч. зал. / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., дооп. І доповн. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
2. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2003. – Т. 1: А – В. – 2003. – 688 с.: іл.
3. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2004. – Т. 2: Г – Д. – 2004. – 528 с.: іл.
4. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2005. – Т. 3: Е – Й. – 2005. – 672 с.: іл.

5. Енциклопедія історії України: У 8 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2007. – Т. 4: Ка – Ком. – 2007. – 528 с.: іл.
6. Ілюстрована енциклопедія історії України в трьох томах. – К.: Спалах, 2004. – Т. 1: (від найдавнішого часу до кінця 18 ст.). – 216 с.: іл.
7. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – Т. 1. – 800 с.: іл.
8. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
9. Короткий довідник з історії України / І. Ф. Курас, М. О. Багмет, І. І. Федьков та ін. – К.: Вища шк.., 1994. – 255 с.
10. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем’єр, 2002. – 568 с.: іл.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Теми рефератів, статей, тез

1. Гайдамаччина через призму історичних поглядів Т. Г. Шевченка.
2. Релігійна діяльність Мелхиседека Значко-Яворського.
3. І. Гонта – уманський полковник.
4. Життєвий шлях останнього кошового Запорозької Січі – П. Калнишевського.
5. Митна система Гетьманщини XVIII ст.
6. Глухів – осередок музичної культури України.
7. Г. Сковорода – видатний філософ України XVIII ст.
8. Нестор Амбодик-Максимович – основоположник вітчизняного акушерства.
9. Грошова система України XVIII ст.
10. Архітектурна спадщина України другої половини XVIII ст.
11. Церковне життя в Україні у другій половині XVIII ст.
12. Становище православної церкви у XVIII ст.
13. Політична організація Кримського ханату.
14. Видатні вихованці Києво-Могилянської академії.
15. І. Григорович-Барський – видатний архітектор XVIII ст.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Проблемні лекції, практичніі заняття, письмовий контроль, контроль-колоквіум, самостійна робота з довідковою літературою, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, участь у наукових конференціях.

6. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка за 100-бальною шкалою	**90-100**	**80-89**	**70-79**	**60-69**	**50-59**	**31-41**	**0-30**
Оцінка ECTS	A	B	C	D	E	FX	F
Оцінка за національною шкалою	відмінно	добре		задовільно		незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

1. Історія України: Навч.-метод. посіб. для семінар. занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін. За ред. В. М. Литвина – К.: Знання, 2006. – 607 с.

8. СТРУКТУРА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Тема заняття	**Відвідування лекцій**	**Відвідування семінарських занять**	**Відповіді на теоретичні питання**	**Участь у дискусіях на семінарських заняттях**	**Колоквіум**	**Письмовий контроль**	**Самостійна робота**	**Індивідуальні завдання**
Лекція 1-2	1							
Лекція 3-4	1							
Лекція 5	0,5							
Лекція 6	0,5							
Семінар 1		0,5	2	0,5				
Семінар 2		0,5	2	0,5				
Семінар 3		0,5	2	0,5				
Всього модуль 1	**3**	**1,5**	**6**	**1,5**	**5**	**5**	**5**	**5**
	32 БАЛІВ							
Лекція 7	0,5							
Лекція 8	0,5							
Лекція 9	0,5							
Лекція 10	0,5							
Семінар 4		0,5	2	0,5				
Семінар 5		0,5	2	0,5				
Всього модуль 2	**2**	**1**	**4**	**1**	**5**	**5**	**5**	**5**
	28 БАЛІВ							
Лекція 11-12	1							
Лекція 13	0,5							
Лекція 14-15	1							
Лекція 16	0,5							
Лекція 17-18	1							
Лекція 19	0,5							
Лекція 20	0,5							
Семінар 6		0,5	2	0,5				
Семінар 7		0,5	2	0,5				
Семінар 8		0,5	2	0,5				
Семінар 9		0,5	2	0,5				
Семінар 10		0,5	2	0,5				
Всього модуль 3	**5**	**2,5**	**10**	**2,5**	**5**	**5**	**5**	**5**
	40 БАЛІВ							
Всього за три	**10**	**5**	**20**	**5**	**15**	**15**	**15**	**15**
	100 БАЛІВ							

9. *ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ*

1. Визначте причини та наслідки першої української політичної еміграції.
2. Розкрийте роль та місце П. Орлика у боротьбі за незалежність Україні.
3. Проаналізуйте хід та наслідки походу П. Орлика на Правобережну Україну.
4. Охарактеризуйте політичні передумови прийняття першої Конституції Української держави.
5. Розкрийте зміст та правове значення „Пактів й Конституції законів і вольностей Війська Запорозького”.
6. Проаналізуйте становище Гетьманату після Полтавської катастрофи 1709 р.
7. Розкрийте історичний портрет І. Скоропадського.
8. Дайте оцінку діяльності гетьмана І. Скоропадського.
9. Розкрийте взаємини гетьмана І. Скоропадського і запорожців.
10. Проаналізуйте наступ царизму на українську автономію. Решетилівські статті.
11. Розкрийте діяльність Першої Малоросійської колегії.
12. Проаналізуйте боротьбу наказного гетьмана П. Полуботка за збереження української державності.
13. Обґрунтуйте боротьбу козацької еліти за українську автономію у першій половині XVIII ст.
14. Охарактеризуйте діяльність миргородського полковника Д. Апостола.
15. Розкрийте державотворчу діяльність гетьмана Д. Апостола.
16. Проаналізуйте „Рішительні пункти” та їх вплив на політичне та економічне життя Гетьманщини.
17. Обґрунтуйте мету, склад та діяльність „Правління гетьманського уряду”.
18. Розкрийте особливості адміністративно-територіального та суспільно-політичного розвитку українських земель у першій половині XVIII ст.
19. Визначте причини, напрями та зміст колоніальної політики Російської імперії щодо України у другій чверті XVIII ст.

20. Проаналізуйте становище в Україні в часи російсько-турецької війни 1735-1739 рр.
21. Розкрийте особливості соціально-економічного розвитку Гетьманщини першої половини XVIII ст.
22. Проаналізуйте становище запорожців Кам'янської та Олешківської Січі.
23. Обґрунтуйте причини заснування козацтвом Нової Січі та її перехід під протекцію Російської імперії.
24. Проаналізуйте адміністративно-територіальну систему та політичний устрій Нової Січі.
25. Розкрийте суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток Правобережної України у першій третині XVIII ст.
26. Визначте адміністративно-територіальний та політичний устрій на Правобережній Україні у першій половині XVIII ст.
27. Розкрийте особливості судової влади на Правобережжі у першій половині XVIII ст.
28. Проаналізуйте особливості соціально-економічного розвитку на Правобережній Україні у першій половині XVIII ст.
29. Обґрунтуйте причини, форми боротьби та наслідки гайдамацького руху 1734 р.
30. Проаналізуйте повстання гайдамаків 1750 р.: мета, форми боротьби та наслідки.
31. Проаналізуйте рух опришків на західноукраїнських землях. Олекса Довбуш.
32. Розкрийте адміністративно-територіальний та політичний устрій Кримського ханства у першій половині XVIII ст.
33. Розкрийте соціальну структуру Кримського ханства у XVIII ст.
34. Проаналізуйте соціально-економічний розвиток Кримського ханства у першій половині XVIII ст.
35. Охарактеризуйте розвиток культури Кримського ханства у XVIII ст.
36. Проаналізуйте соціальну структуру населення України першої половини XVIII ст.
37. Розкрийте особливості культурного розвитку українських земель у першій половині XVIII ст.

38. Проаналізуйте мережу освітніх закладів України у першій половині XVIII ст.
39. Розкрийте розвиток освіти та науки в Україні першої половини XVIII ст.
40. Проаналізуйте розвиток історичних знань у першій половині XVIII ст.
41. Визначте досягнення архітектури та образотворчого мистецтва у першій половині XVIII ст.
42. Обґрунтуйте причини та значення реставрації гетьманства 1750 р.
43. Розкрийте віхи життєвого шляху К. Розумовського.
44. Охарактеризуйте роль і місце гетьмана К. Розумовського в історії.
45. Проаналізуйте державотворчу діяльність гетьмана К. Розумовського.
46. Визначте причини та наслідки ліквідації гетьманства в Україні.
47. Проаналізуйте діяльність Другої Малоросійської колегії 1764-1781 в Україні.
48. Розкрийте значення „ Рум'янцевського опису" 1765-1769 рр.
49. Проаналізуйте адміністративно-територіальний та військовий устрій Нової Січі.
50. Визначте органи влади Нової Січі та їх функції.
51. Проаналізуйте запровадження паспортної системи у Новій Січі.
52. Проаналізуйте збройні сили запорозького козацтва XVIII ст.
53. Проаналізуйте організаційну структуру козацького війська Гетьманщини, Запорозької Січі та Слобідської України.
54. Охарактеризуйте соціально-економічний розвиток Нової Січі.
55. Проаналізуйте роль запорозького козацтва у російсько-турецькій війні 1768-1774 рр.
56. Проаналізуйте причини та наслідки приєднання Криму до Російської імперії.
57. Розкрийте трансформацію політичної влади в Криму останньої чверті XVIII ст.

58. Дайте оцінку етнодемографічним змінам у Криму в останній чверті XVIII ст.
59. Проаналізуйте адміністративно-територіальні та соціальні зміни в Криму в останній чверті XVIII ст.
60. Охарактеризуйте соціально-економічний розвиток Південної України в останній чверті XVIII ст.
61. Проаналізуйте участь українських козаків у російсько-турецьких війнах другої половини XVIII ст.
62. Обґрунтуйте причини ліквідації та історичне значення Запорозької Січі.
63. Дайте оцінку діяльності останнього кошового Запорозької Січі – П. Калнишевського.
64. Розкрийте становище запорожців після ліквідації Запорозької Січі.
65. Охарактеризуйте становище козацтва у Задунайській Січі.
66. Проаналізуйте утворення Катеринославського козацького війська.
67. Розкрийте роль та значення Чорноморського та Кубанського козацтва.
68. Охарактеризуйте адміністративно-територіальну структуру та політичний устрій Слобідської України у першій половині XVIII ст.
69. Розкрийте соціально-економічний розвиток Слобожанщини у першій половині XVIII ст.
70. Визначте причини та наслідки скасування козацького устрою на Слобожанщині.
71. Дайте порівняльну характеристику політичного устрою Гетьманщини та Слобожанщини XVIII ст.
72. Зробіть порівняльну характеристику адміністративно-територіальної системи Гетьманщини та Слобожанщини XVIII ст.
73. Обґрунтуйте наслідки ліквідації автономного устрою Гетьманщини.
74. Проаналізуйте національної ідеї серед козацької старшини в останній чверті XVIII ст.
75. Розкрийте суспільно-політичних погляди В. Капніста.
76. Розкрийте причини виникнення Барської конфедерації та наслідки її діяльності.

77. Проаналізуйте причини, хід подій та значення Коліївщини 1768 р.
78. Розкрийте роль Мелхиседека Значко-Яворського у національно-визвольній боротьбі Правобережжя.
79. Проаналізуйте роль М. Залізняка та І. Гонти у національно-визвольному русі Правобережної України.
80. Обґрунтуйте роль російського та польського чинників у придушенні гайдамацьких рухів XVIII ст.
81. Проаналізуйте соціальну структуру населення України другої половини XVIII ст.
82. Розкрийте соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії у другій половині XVIII ст.
83. Визначте особливості культурного поступу України у другій половині XVIII ст.
84. Проаналізуйте розвиток освіти в Україні у другій половині XVIII ст.
85. Визначте досягнення в науковій сфері другої половини XVIII ст.
86. Охарактеризуйте розвиток архітектури та мистецтва у другій половині XVIII ст.
87. Проаналізуйте церковно-релігійне життя в Україні у XVIII ст.
88. Обґрунтуйте особливості регіонального розвитку економіки українських земель у другій половині XVIII ст.
89. Проаналізуйте інтеграцію українських земель до складу Російської імперії.
90. Визначте геополітичні зміни в Україні у XVIII ст.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

10.1. Основна

Монографічні та довідникові видання

1. Антонович В. Що принесла Україні унія: Стан української православної церкви від пол. XVII до кін. XVIII ст. – К., 1991. – 131 с.
2. Апанович О. М. Гетьмани Украни і кошові отамани Запорозької Січі. – К.: Либідь, 1993. – 288 с.: іл.
3. Апанович О. М. Збройні сили України першої половини XVIII ст. – Дніпропетровськ: Січ, 2004. – 229 с.
4. Борщак І. Мазепа – людина й історичний діяч / Важкий шлях: перша половина XVIII ст. / Упоряд. і авт. передм. В. М. Горобець; Ред. кол. В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Україна, 2002. – С. 227–251. – (Історія України в прозових творах і документах).
5. Видатні постаті в історії України (IX – XIX): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети: Довід. вид. / В. І. Гусєв (кер. кол. авт.), В. П. Дрожжин, Ю. О. Камінцев, О. Г. Сокирко, В. І. Червінський. – К.: Вища шк., 2002. – 359 с.: іл.
6. Винар Любомир Роман. Козацька Україна / Вибрані праці / Ред. В. Степанков, упоряд. А. Атаманенко.– Київ – Львів – Нью-Йорк – Париж, 2003. – 677 с.; іл.
7. Володарі гетьманської булави: Історичні портрети. – К.: Варта, 1995. – 560 с.
8. Гуржій І. Українська козацька держава в другій половині XVII –XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
9. Гуржій О. Іван Скоропадський / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 359–366.
10. Гуржій О. І. Іван Скоропадський. – К.: ВД „Альтернативи”, 2004. – 312 с.; іл.
11. Гуржій О. Олекса Довбуш / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – С. 235 – 242.

12. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. – К., 1999. – Т. 8.
13. Гуржій О. Український хутір XV – XVIII ст.: Історичний нарис / Відп. ред. В. А. Смолій. – К.: Ін-т історії НАН України, 2007. – 82 с.
14. Дорошенко Д. І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. ІІ. (Від половини XVII століття). – К.: Глобус, 1992. – 349 с.
15. Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – 302 с.: іл.
16. Ілюстрована енциклопедія історії України в трьох томах. – К.: Спалах, 2004. – Т. 1: (від найдавнішого часу до кінця 18 ст.). – 216 с.: іл.
17. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – Т. 1. – 800 с.: іл.
18. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – Т. 2. – 724 с.: іл.
19. Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини. 1760 – 1830. – К.: Основи, 1996. – 317 с.
20. Кресін О. Мазепинці. – К.: ПБП „Фотовідеосервіс”, 1994. – 110 с.
21. Кресін О. В. Політико-правова спадщина української політичної еміграції першої половини XVIII століття. – К., Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 468 с.
22. Крип’якевич І. Історія України. – Львів: Світ, 1990. – 520 с.
23. Крип’якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років XX ст.). – Л.:Світ, 1992. – 712 с.
24. Мезько-Оглоблин О. Люди Старої України. – Острог-Нью Йорк, 2000. – 454 с.
25. Мельник Л. Гетьманщина першої чверті XVIII століття. – К., 1997.
26. Панашенко В. В. Соціальна еліта Гетьманщини (друга половина XVII – XVIII ст.). – К., 1995. – 212 с.

27. Панашенко В. В. Полкове управління в Україні (середина XVII – XVIII ст.). – К., 1997. – 74 с.
28. Різниченко В. Пилип Орлик. (Гетьман-Емігрант). Його життє й діяльність. (З нагоди 175 роковин з часу його смерти). – Репринт. Вид. 1918 р. – К., 1991. – 48 с.
29. Смолій В., Степанков В. Українська державна ідея XVП–XVIII століть: проблеми формування, еволюції, реалізації. – К., 1997.
30. Смолій В., Степанков В. Правобережна Україна у другій половині XVП–XVIII століть: проблеми державотворення. – К.: Ін-т історії України, 1993. – 71 с.
31. Смолка А. Соціально-економічна думка та політика в Україні XVII– початку XVIII ст.– К., 1996.
32. Струкевич О. К. Україна-Гетьманщина та Російська імперія протягом 50-80-х рр. XVIII ст. (політико-адміністративний аспект проблеми). – К.: Інститут історії України НАН України, 1996. – 100 с.
33. Субтельний О. Мазепинці. Український сепаратизм на початку XVIII ст. – К.: Либідь, 1994. – 240 с.
34. Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. – К.: Вид. дім „КМ Академія”, 2003. – 184 с.: іл.
35. Чухліб Т. В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648–1714 рр. – К.: Арістей, 2005. – 640 с.
36. Чухліб Т. В. Пилип Орлик. – К., 2008 – 64 с.
37. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1993. – Т. 3. – 556 с.
38. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
39. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.– К.: Критика, 2006. – 584 с: іл.

Підручники

40. Бойко О. Д. Історія України: Посібник для студ. вузів. – К.: Академія, 2007. – 687 с.
41. Борисенко В. Й. Курс української історії: З найдавніших часів до XX ст.: Навч. посібник для студентів вузів. – К.: Либідь, 1996. – 615 с.

42. Вівчарик М. М. Україна: від етносу до нації: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Вища школа, 2004. – 239 с.
43. Гончарук П. С. Історія України: з давніх часів до початку ХХ століття: Курс лекцій: К.: Київ. славіст. ун-т, 2004. – 524 с.
44. Грушевський М. Ілюстрована історія Україні. – К.: Наукова думка, 2002. – 544 с.
45. Історія України / В. Баран, Л. Войтович, Я. Грицак та ін. – 4 вид. – Л.: Світ, 2003. – 520 с.
46. Історія України: Навч.-метод. посіб. для семінар. занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін. За ред. В. М. Литвина – К.: Знання, 2006. – 607 с.
47. Історія України від найдавніших часів до наших днів: Навч. посібник для студ. вузів / Ю. І. Макар, Б. Ф. Біленький, А. П. Коцур та ін. – Чернівці, 1998. – 335 с.
48. Історія України: Навч. посіб. / В. М. Литвин, В. М. Мордвінцев, А. Г. Слюсаренко – К.: Знання-Прес, 2002. – 670 с.
49. Історія України: Навч. посіб. / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін. Під заг. ред. В. А. Смолія – К.: Альтернативи, 2002. – 472 с.
50. Король В. Ю. Історія України: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Академія, 2005. – 494 с.
51. Лановик Б. Д. та ін. Історія України: Навч. Посібник для студ. – К.: Знання, 2000. – 574 с.
52. Лановик Б. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій для студ. вищ. закладів освіти. – Т.: Джура, 2003. – 428 с.
53. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія світу і України. – К., 1997. – 480 с.
54. Литвин В. М. Історія України (у 3-х томах). – Т. І. З найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К., Видавничий дім „ Альтернативи”, 2003. – 864 с.
55. Литвин В. М. Історія України: Підручник. – К.: Наук. думка, 2006. – 727 с.
56. Литвин В. М. Історія України. – К., „Видавництво „Наукова думка” НАН України”, 2008. – 813 с.

57. Полянський О. А. Курс лекцій з історії України. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 191 с.
58. Овсій І. О. Зовнішня політика України: (Від давніх часів до 1944 року). – К.: Либідь, 2002. – 242 с.
59. Остафійчук В. Ф. Історія України: Сучасне бачення: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – 352 с.
60. Савченко Н. М. Історія України: модульний курс: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К., 2006. – 543 с.
61. Семененко В. І., Радченко Л. О. Історія України з прадавніх часів до сьогодення: Навч. посібник.– Х.: Торсінг, 2003. – 480 с.
62. Терещенко Ю. І. Історія України від найдавніших часів до утвердження незалежної держави. – К.: Генеза, 2003. – 158 с.
63. Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства: Навч. посібник для вузів / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – К.: Генеза, 1994. – 368 с.

10.2 Додаткова

64. Антонович В. Б. Уманский сотник Иван Гонта (1768 г.) // Український історичний журнал. – 1996. – № 3. – С. 151–154.
65. Апанович О. М. Урядові службовці Гетьманщини – українська інтелігенція XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1997. – № .– С. 92 – 98.
66. Апанович О. М. Чортомлицька Запорізька Січ: До 345 річниці заснування. – К.: Укр. козацтво, 1998. – 80 с.
67. Аркас М. Історія України-Русі. – К.: Виша шк., 1993. – 414 с.: іл.
68. Войцехівська І. Феофан Прокопович / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 354–359.
69. Волошин Ю. Поселення російських старообрядців на території Гетьманщини у XVIII ст.: історіографія проблеми // Український історичний журнал. – 2006. – № 2. – С. 68– 80.
70. Гедзьо А. В. Переселення греків з Криму до Приазов'я у 1778 р. // Український історичний журнал. – 2001. – № 1. – С. 73– 84.
71. Герасименко Н. Данило Апостол / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 338–345.
72. Герасименко Н. О. Данило Апостол – гетьман Лівобережної України (1927–1934) // Український історичний журнал. – 1992. – № 3. – С. 92 – 102.
73. Гетьмани України: Історичні портрети. Зб.: / Упоряд. Журн. „Україна". – К., 1991. – 216 с.
74. Горобець В. Павло Полуботок / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 215 – 224.
75. Горобець В. Данило Апостол / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – С. 225 – 234.
76. Горобець В., Струкевич О. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVII–XVIII ст.: тенденції,

характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 22 – 43.
77. Горобець В., Чухліб Т. Незнайома Кліо. Таємниці, казуси і курйози української історії. Козацька доба. – К.: Наукова думка, 2004. – 309 с.
78. Грушевський М. Ілюстрована історія України / Репринт. вид. 1913 р. – К., 1992. – 524 с.
79. Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні. – К.: Освіта, 1992. – 191 с.
80. Гнезділов О. Ф. Заселення російськими та українськими селянами Криму в кінці XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1987. – № 6. – С. 103 – 107.
81. Гуржій О. Інтелектуальна еліта Гетьманщини в країнах Західної Європи, Азії та Америки в контексті культурно-релігійних і політичних контактів // Київська старовина. – 2003. – № 2. – С. 22 – 30.
82. Гуржій О. І. Купецький стан на Лівобережній і Слобідській Україні в другій половині XVII – XVIII ст.: проблеми становлення та розвитку // Український історичний журнал. – 2004. – № 3. – С. 3 – 21.
83. Гуржій О. І. Іван Скоропадський // Український історичний журнал. – 1998. – № 6. – С. 77–90.
84. Данилюк П. Г. Барська конфедерація: хід та наслідки // Український історичний журнал. – 2007. – № 5. – С. 134 – 145.
85. Даниш М. Українські студенти в Братиславському ліцеї у XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1991. – № 3. – С. 62 – 68.
86. Дашкевич Я. Р. Василь Капніст – український політичний діяч // Український історичний журнал. – 1991. – № 7. – С. 78 – 82.
87. Довідник з історії України (А – Я): Посібн. Для серед. Загальноосв. Навч. зал. / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., дооп. І доповн. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
88. Дорошенко Д. Історія України. – К.: Освіта, 1993. – 238 с.: іл.
89. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2003. – Т. 1: А – В. – 2003. – 688 с.: іл.

90. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2004. – Т. 2: Г – Д. – 2004. – 528 с.: іл.
91. Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2005. – Т. 3: Е – Й. – 2005. – 672 с.: іл.
92. Енциклопедія історії України: У 8 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2007. – Т. 4: Ка – Ком. – 2007. – 528 с.: іл.
93. Єкельчик С. Василь Капніст / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 387 – 394.
94. Замлинський В. Пилип Орлик / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 345–354.
95. Запорожці: До історії козацької культури / Упорядк. тексту, передм. І. Кравченка. – К.: Мистецтво, 1993. – 400 с.: іл.
96. Зінченко А. Л. З історії селянського руху на Правобережній Україні у XVIII – першій половині XIX ст. // Український історичний журнал. – 1991. – № 1. – С. 36– 45.
97. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. Г. Слюсаренко та ін. – К.: Вища шк., 2002. – 430 с.
98. Кагамлик С. Р. Роль Київської Академії в зміцненні культурно-освітніх зв’язків українських земель у XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1991. – № 3. – С. 55 – 62.
99. Кащенко А. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове. – Дніпропетровськ „Січ”. – 2001. – 493 с.
100. Козацтво, народжене на Одещині: [Зб.] / Авт. упоряд. О. С. Олійників: Одеса: Маяк, 2001. – 150 с.
101. Козацькі Січі (нариси з історії українського козацтва XVI – XIX ст.). – К.-Запоріжжя. – 1998. – 252 с.
102. Коліївщина.1768. Матеріали ювілейної наукової сесії, присвяченої 200-річчю повстання. – К.: Наук. думка, 1970. – 185 с.

103. Колотило Т. Гайдамацька Коліївщина і Шевченкова поема: урок історії українського народу XVIII ст. та його тлумачення // Київська старовина. – 2005. – № 2. – С. 75 – 80.
104. Кондрацький А. А. Поляки на Україні в X – XIX ст. // Український історичний журнал. – 1991. – № 12. – С. 83 – 96.
105. Кресін О. В. „Пакти й Конституції законів і вольностей Запорізького Війська...” 1710 р. // Український історичний журнал. – 2005. – № 2.– С. 192 – 203.
106. Кришталович У. Рукописні карти Галичини XVIII століття // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. CCXL. – Л., 2000. – С. 416 – 437.
107. Крупницький Б. Гетьман Мазепа та його доба / Передмова В. М. Горобця. – К.: Україна, 2001. – 240 с.: іл.
108. Крупницький Б. Гетьман Пилип Орлик / Важкий шлях: перша половина XVIII ст. / Упоряд. і авт. передм. В. М. Горобець; Ред. кол. В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Україна, 2002. – С. 251 – 300.
109. Кузьмук О. Межигірський монастир і Запорозька Січ // Київська старовина. – 2003. – № 3. – С. 21 – 44.
110. Кулинич І. М. Як і коли з’явилися шведські колонії в Південній Україні // Український історичний журнал. – 1995. – № 1. – С. 118 – 121.
111. Ластовський В. Оцінка діяльності ігумена М. Значко-Яворського в історіографії // Український історичний журнал. – 2004. – № 12. – С. 43 – 54.
112. Ластовський В. В. Історія православної церкви в Україні наприкінці XVII – у XVIII ст.: історіографічні аспекти: Монографія. – Логос, 2006. – 278 с.
113. Лиман І. І. Церква в духовному світі Запорозького козацтва. – Запоріжжя, 1997. – Вип. 2. – 61 с.
114. Літопис Самовидця. – К.: Наук. думка, 1971. – 204 с.
115. Ліцоєва О. Офіційні та неофіційні митні тарифи Гетьманщини першої половини XVIII ст. // Київська старовина. – 2003. – № 4. – С. 88 – 96.
116. Лобко Н. Матеріали Генерального опису Лівобережної України (1765 – 1769 рр.) як генеалогічне джерело // Український історичний журнал.– 2007. – № 4. – С. 60 – 68.

117. Мазепа: Збірник / Передм., упорядк. тексту й іл., комент. Ю. І. Іванченка. – К.: Мис-во, 1993. – 240 с.
118. Маслійчук В. „Шляхетськість” Слобідсько-Української козацької старшини другої половини XVII – XVIII століть (ономастика, геральдика, генеалогія) // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. CCXL. – Л., 2000. – С. 236 – 246.
119. Маслійчук В. Козацька старшина слобідських полків XVII – XVIII ст.: „Родинний клан” та досягнення соціального статусу // Київська старовина. – 2003. – № 1. – С. 42 – 58.
120. Матях В. Феофан Прокопович / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 203 – 214.
121. Матях В. Мелхиседек Значко-Яворський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 243 – 250.
122. Матях В. Василь Капніст / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – С. 287 – 294.
123. Матях В. М. Історія українського козацтва в публікаціях журналу „Киевская старина” // Український історичний журнал. – 1992. – № 9. – С. 26 – 36.
124. Мельник Л. Г. Маєтності та скарби Полуботків // Український історичний журнал. – 2000. – № 5. – С. 57 – 68.
125. Мельник Л. Г. Правління гетьманського уряду (1733–1735) // Український історичний журнал. – 2001. – № 5. – С. 81 – 91.
126. Мельник Л. Г. Українсько-турецькі взаємовідносини і політичні проекти П. Орлика // Український історичний журнал. – 1997. – № 6. – С. 24 – 34.
127. Мельник Л. Г. Склад депутації від україни до Комісії по укладанню нового „Уложення” 1767–1768 рр. // Український історичний журнал. – 1999. – № 2. – С. 105 – 113.
128. Мельник Л. Г. Участь українського козацтва в російсько-турецькій війні 1735–1739 рр. // Український історичний журнал. – 2005. – № 1. – С. 75 – 84.

129. Михальчук П. Термінологічний і хронологічний довідник з історії України. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 192 с.
130. Мірущенко О. Економічний розвиток Війська Запорізького в роки російсько-турецької війни 1768 – 1774 рр. // Київська старовина. – 2005. – № 3. – С. 128 – 143.
131. Муляр А. М. Міграційні процеси на Правобережній Україні в кінці XVII – на початку XVIII ст. // Український історичний журнал. – 2000. – № 2.– С. 94 – 101.
132. Овсінський Ю. Книги розпоряджень Міхала Жевуського адміністрації маєтків у Подільському і Волинському воєводствах (30-70-ті роки XVIII століття) // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. CCXL. – Л., 2000. – С. 53 – 72.
133. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. – К, 1992. – 141 с.: іл.
134. Олійник О. Л. Ще раз про причини ліквідації Запорозької Січі // Український історичний журнал. – 1992. – № 2. – С. 33 – 39.
135. Олійник О. Л. Про локалізацію запорозьких зимівників // Український історичний журнал. – 1992. – № 10 – 11. – С. 123 – 126.
136. Орлик П. Конституція, маніфести та літературна спадщина: Вибрані твори. – К.: МАУП, 2006. – 736 с.
137. Павленко С. Іван Мазепа як будівничий української культури. – К.: Києво-Могилянська академія, 2005. – 238 с.
138. Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники. – К.: Видавничий дім „КМ Академія”, 2004. – 602 с.
139. Палієнко М. Григорій Полетика / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 374 – 377.
140. Панашенко В. Кирило Розумовський / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 366–371.

141. Панашенко В. Григорій Сковорода / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 377 – 381.
142. Петренко І. Шлюбно-сімейні відносини населення Гетьманщини (XVIII ст.) на сторінках часопису „Киевская старина” // Український історичний журнал. – 2008. – № 1. – С. 14 – 20.
143. Пірко В., Стешенко Н. Історія Донеччини XVI–XVIII ст. у сучасній українській історіографії / III Міжнародний науковий конгрес українських істориків „Українська історична наука на шляху творчого поступу”. Луцьк, 17–19 травня 2006 р.: Доповіді та повідомлення: В 3-х т. – Луцьк: РВВ „Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – Т. 1.– С.163 – 166.
144. Пилипенко С. М. Зовнішня торгівля Кримського ханства у 40-70-ті роки XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1996. – № 6. – С. 91 – 100.
145. Плетецький С. Ф. Паспортна система Нової Січі // Український історичний журнал. – 2006. – № 2. – С. 24 – 37.
146. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. Т.II. Від середини XVII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 608 с.
147. Полководці Війська Запорізького: Історичні портрети. – Видавничий дім „КМ Академія”, 1998. – Кн. І. – 400 с.
148. Попельницька О. Найбільші землевласники і підприємці київського Подолу XVII – XVIII ст.: історико-топографічний та генеалогічний аспекти // Київська старовина. – 2002. – № 3. – С. 3 – 31.
149. Пріцак О. Конституція Пилипа Орлика // Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 рік. – К., 1994.
150. Пришляк В. Українська автономія і російський централізм на початку гетьманування Данила Апостола („Пункти статейні” про нужди Малоросії) та „Рішительні пункти” 1728 р. / II Міжн. наук. конгрес укр. іст. „Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”. Кам’янець-

Подільський, 17–18 вересня 2003 р.: Доповіді та повідомлення: Редактори: Л. Винар, О. Завальнюк.– Кам'янець-Подільський; Київ; Нью-Йорк; Острог: Вид-во На УОА, 2007. – Т. 3. – С. 171 – 176.
151. Пришляк В. До питання про торговельні комунікації і митні системи українських земель першої половини XVIII століття // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. CCXL. – Л., 2000. – С. 377 – 395.
152. Прокоп'юк О. Компетенція Київської духовної консисторії (1721 – 1786) // Київська старовина. – 2005. – № 1. – С. 60 – 79.
153. Путро О. І. До питання про форми власності на землю українського козацтва // Український історичний журнал. – 1992. – № 2. – С. 64 – 69.
154. Путро О. І. Гетьман України Кирило Розумовський (нові штрихи до соціально-політичного портрета) // Український історичний журнал. – 2002. – № 5. – С. 105 – 118.
155. Ричка В. М. Гонта і уманська бійня 1768 р. в оцінці В. Б. Антоновича // Український історичний журнал. – 1993. – № 9. – С. 71.
156. Русина О., Горобець В., Чухліб Т. Незнайома Кліо. Українська історіч в таємницях і курйозах XV – XVIII ст. – К.: Наукова думка, 2002. – 310 с.
157. Самойленко С. Книжкові зібрання у Ніжині в XVII – XVIII ст. // Київська старовина. – 2002. – № 2. – С. 65 – 69.
158. Сапухіна Л. П. Полуботківські архіви і Сумщина // Український історичний журнал. – 1992. – № 3. – С. 136 – 145.
159. Січинський В. Доба гетьмана Івана Мазепи очима чужинців / Важкий шлях: перша половина XVIII ст. / Упоряд. і авт. передм. В. М. Горобець; Ред. кол. В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Україна, 2002. – С. 301 – 327.
160. Сергієнко Г. Я. Правобережна Україна: відродження козацької державності й визвольний рух проти панування Речі Посполитої (80-90-ті рр. XVII – початок XVIII ст.). // Український історичний журнал. – 1996. – № 3. – С. 105 – 119.

161. Ситий І. Печатки вищих церковних інституцій і монастирів Східної України XVII – XVIII століть. Спроба опису // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. CCXL. – Л., 2000. – С. 278 – 283.
162. Сироткін В. М. Общинні поземельні відносини у звичаєвому праві Лівобережної України (друга половина XVII – XVIII ст.) // Український історичний журнал. – 1987. – № 6. – С. 111 – 119.
163. Смолій В. А. Деякі дискусійні питання історії Коліївщини (1768 р.). // Український історичний журнал. – 1993. – № 10. – С. 21 – 28.
164. Смолій В. А. Максим Залізняк // Український історичний журнал. – 1990. – № 3. – С. 96 – 106.
165. Срогош Тадеуш. „Страшний Юзеф” – генерал Юзеф Габріель Стемпковський і його боротьба з гайдамаками у 1768 – 1771 рр. // Київська старовина. – 2005. – № 2. – С. 60 – 74.
166. Станіславський В. В. Запорозька Січ у політичних відносинах з Кримським ханством (початок XVIII ст.) // Український історичний журнал. – 1995. – № 6. – С. 3 – 21.
167. Стафійчук В. Проблема тяглости і наступності в структурі й діяльності Генеральної військової канцелярії: історіографічний аспект // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. CCXL. – Л., 2000. – С. 95 – 111.
168. Сокирко О. Г. Жолдацькі формування в Гетьманщині 1669–1765 рр. // Український історичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 64 – 77.
169. Сокирко О. Муштрові статути Гетьманського війська 1765 р. // Київська старовина. – 2005. – № 5. – С. 67 – 81.
170. Сокирко О. „Малоросійська ручниця” і переозброєння козацького війська 1728 – 1750 рр. // Київська старовина. – 2005. – № 6. – С. 3 – 12.
171. Стороженко Збройні сили України від останньої третини XVII – до кінця XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1998. – № 1. – С. 87 – 93.
172. Ступак Ф. Доброчинність епохи козаччини // Київська старовина. – 2003. – № 4. – С. 17 – 23.
173. Струкевич О. Кирило Розумовський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій,

В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 251 – 260.
174. Струкевич О. Григорій Сковорода / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 261–268.
175. Струкевич О. Петро Калнишевський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000. – С. 269 – 276.
176. Струкевич О. Полетики / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). – К.: Україна, 2000.– С. 277–286.
177. Струкевич О. К. Про остаточне знищення гетьманства на Україні та заснування другої Малоросійської колегії // Український історичний журнал. – 1993. – № 7-8. – С. 85 – 101.
178. Струкевич О. К. Генеральний підскарбій Яків Маркович XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1997. – № 5. – С. 87 – 97.
179. Струкевич О. К. Інституція гетьманства у політико-культурному сприйнятті старшинської еліти України-Гетьманщини // Український історичний журнал. – 2002. – № 4. – С. 49 – 59.
180. Струкевич О. Конституція П. Орлика на тлі політичної культури еліти України-Гетьманщини // Українознавство. – 2002. – № 4. – С. 223–224.
181. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1992. – 512 с.
182. Суховецький М. Зруйнування Запорозької Січі й подальша доля запорожців / Запорожці: До історії козацької культури / Упорядк. тексту, передм. І. Кравченка. – К.: Мистецтво, 1993. – С. 155–166.
183. Тоїчкін Д. В. Козацькі шаблі в зображувальних джерелах України XVII-XVIII ст. // Український історичний журнал. – 2005. – № 1. – С. 180 – 191.
184. Тоїчкін Д. В. Козацька шабля XVII-XVIII ст.: Історико-зброєзнавче дослідження. – К.: Стилос, 2007. – 368 с.
185. Травкіна О. І. Чернігівський колегіум (до 300-річчя заснування) // Український історичний журнал. – 2000. – № 5. – С. 68–78; № 6. – С. 83 – 94.
186. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем’єр, 2002. – 568 с.: іл.

187. Ульяновський В. Пилип Орлик // Володарі гетьманської булави. – К., 1994. – С. 419 – 498.
188. Ульяновський В. Минуле України через призму історії церкви: проблеми, уроки, перспективи // Київська старовина. – 2003. – № 5. – С. 3 – 29.
189. Уривалкін М. О. Таємниці історії України (загадки, події, факти). – К.: КНТ, 2006. – 408 с.
190. Федоренко О. Геополітичні наслідки військово-політичної коаліції Швеції й Української гетьманської держави // Українознавство. – 2002. – № 4. – С. 230 – 235.
191. Хеггман Бертіль. Шведсько-українська велика стратегія щодо Росії (1709 – 1714 рр.) // Київська старовина. – 1994. – № 6. – С. 72 – 76.
192. Хеггман Б. Пилип Орлик у Швеції // Український історичний журнал.– 1996. – № 3. – С. 151 – 154.
193. Чухліб Т. До питання про функціонування гетьманської влади на землях Молдавського Придністров'я (80-ті рр. XVП – 60-ті рр. XVIII ст.) / II Міжн. наук. конгрес укр. іст.„Українська історична наука на сучасному етапі розвитку". Кам'янець-Подільський, 17–18 вересня 2003 р.: Доповіді та повідомлення: Редактори: Л. Винар, О. Завальнюк.– Кам'янець-Подільський; Київ; Нью-Йорк; Острог: Вид-во На УОА, 2006. – Т. 2.– С. 429 – 434.
194. Швайба Н. Історіографічні дослідження Н. Д. Полонської-Василенко з історії запорозького козацтва XVПІ ст. // Український історичний журнал. – 2006. – № 5. – С. 73 – 81.
195. Шевченко О. М. Про підпорядкування Київської митрополії Московському патріархату наприкінці XVII ст. // Український історичний журнал. – 1994. – № 1.
196. Шевченко С. Нова Сербія на землях Старої України // Київська старовина. – 2003. – № 3. – С. 54 – 62.
197. Яворницький Д. І. Запорожжя в залишках старовини і переказах народу: Ч. І; Ч II. – К., 1995. – 447 с.: іл.
198. Яковлів А. Українсько-московські договори в XVII–XVIII віках // Український історичний журнал. – 1995. – № 6. – С. 124 – 137.
199. Яремченко Б. Дмитро Бортнянський / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.),

І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 381 – 385.
200. Яремченко Б. Іван Григорович-Барський / Історія України в особах: IX–XVIII ст. / В. Замлинський (кер. авт. кол.), І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К.: Україна, 1993. – С. 385 – 387.
201. Яремченко Б. Дмитро Бортнянський / Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.) – К.: Україна, 2000. – С. 295 – 300.
202. Яремчук В. Д., Берверхий В. Б. Татари в Україні (історико-політологічний аспект) // Український історичний журнал. – 1994. – № 5.– С. 18 – 29.
203. Апанович Е. М. Рукописная светская книга XVIII в. на Украине: Ист. сб. – К.: Наук. думка, 1983. – 222 с.
204. Дюличев В. П. Рассказы по истории Крыма. – Симферополь „Бизнес-информ”, 1996. – 283 с.
205. Дюличев В. П. Крым. История в очерках. – Симферополь: „РуБин”, ЧП Бинькин, 2008. – 496 с.
206. Ефименко А. Я. История украинского народа. – К.: Лыбидь, 1990. – 512 с: ил.
207. Костомаров Н. Павел Полуботок / Історичні постаті України: Іст. нариси:Зб. / Упоряд. та авт. вступ. сл. О. В. Болдирєв.– Одеса: Маяк, 1993. – С. 310 – 336.
208. Надинский П. Н. Почерки по истории Крыма. – Ч. І. – Сімферополь, Крымиздат. – 1951. – 229 с.
209. Новицкий Я. П. Народная память о Запорожье: Предания и рассказы собранные в Екатеринославщине. 1875–1905 гг. – Рига: Спридитис, 1990. – 118 с.
210. Прошлое и настоящее Одессы / Репринтное издание. – М.: Изд-во МАИ, 1991. – 48 с.

Навчально-методичне видання

Валентина Анатоліївна Доброчинська

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Козацько-гетьманський період XVIII століття
Навчальна програма

Комп'ютерний набір: Доброчинська В. А.

Верстка та макет: Третяк О.Ю.

Підписано до друку 15.12.2008 р. Формат 60×84/16. Папір офсетний. Гарнітура "Times New Roman". Друк різограф. Обсяг ум. друк. арк.2,85. Наклад 300. Зам. № 215/2.

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12,
тел. 26-48-83